

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Adéla Mikulenková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA**

MLUVA ŽÁKŮ NA II. STUPNI ZŠ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Adéla Mikulenková

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Helena Chýlová, Ph.D.

Plzeň, 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne .....

.....
vlastnoruční podpis

Mé poděkování patří doc. PaedDr. Heleně Chýlové, Ph.D. za poskytnutí odborných rad, její vedení, trpělivost, vstřícný přístup, ochotu a pomoc při zpracovávání bakalářské práce. Poděkování také patří vybraným žákům 9. tříd Základní školy Úšovice v Mariánských Lázních.

OBSAH

ÚVOD.....	3
CÍLE A METODY PRÁCE	4
HYPOTÉZY.....	5
1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA PUBERTÁLNÍHO OBDOBÍ	6
2 JAZYK A ŘEČ	8
3 STRATIFIKACE NÁRODNÍHO JAZYKA	9
3.1 FUNKČNÍ STYLY	9
3.2 ÚTVARY STRUKTURNÍ A NESTRUKTURNÍ	10
3.2.1 Útvary strukturní.....	10
3.2.2 Nestrukturní útvary	11
4 MLUVENOST A PSANOST	13
5 RYSY MLUVENOSTI V NEFORMÁLNÍCH JAZYKOVÝCH PROJEVECH	15
5.1 FONETICKO-FONOLOGICKÁ ROVINA	15
5.1.1 Intonace.....	15
5.1.2 Melodie	15
5.1.3 Důraz.....	15
5.1.4 Větný úsek	15
5.1.5 Slovní přízvuk.....	16
5.1.6 Hezitační zvuk	16
5.2 MORFOLOGICKÁ ROVINA	16
5.3 SYNTAKTICKÁ ROVINA	18
5.3.1 Zvláštnosti větné skladby.....	19
5.3.2 Odchylky od pravidelné větné stavby.....	19
5.4 LEXIKÁLNÍ ROVINA	19
5.4.1 Anglicismy.....	20

5.4.2	Vulgarismy.....	20
5.4.3	Neologismy	20
5.4.4	Slova expresivní.....	21
5.4.5	Frazeologismy.....	21
5.4.6	Univerbizace a multiverbizace.....	22
5.4.7	Parazitní slova.....	22
5.4.8	Pojmenování v přeneseném významu.....	22
6	FONETICKO-FONOLOGICKÁ ROVINA V MLUVĚ ŽÁKŮ.....	24
7	MORFOLOGICKÁ ROVINA V MLUVĚ ŽÁKŮ	25
8	SYNTAKTICKÁ ROVINA V MLUVĚ ŽÁKŮ	26
9	LEXIKÁLNÍ ROVINA V MLUVĚ ŽÁKŮ.....	27
10	SLOVNÍK VÝRAZŮ MLUVY ŽÁKŮ NA II. STUPNI ZŠ.....	29
10.1.	POPIS STAVBY HESLA.....	29
10.2.	SEZNAM ZKRATEK ZDROJŮ	30
10.3.	SLOVNÍK VÝRAZŮ.....	31
	ZÁVĚR.....	38
	RESUMÉ.....	41
	SEZNAM LITERATURY	42
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	48
	PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si zvolila ze dvou důvodů. Hlavním důvodem je má probíhající praxe na základní škole, kde jsem se sama mohla přesvědčit, že mluva žáků ovlivňuje celý chod vyučování a je základní podobou komunikace mezi učitelem a žákem. Je proto důležité, aby učitel rozuměl výrazivu, které žáci ve školním prostředí užívají.

Ve školství se pohybuji třetím rokem. Na II. stupni ZŠ jsem začala pracovat jako studentka 2. ročníku na vysoké škole. Po celou dobu své práce se setkávám se stejnou věkovou kategorií žáků, jejichž každodenní mluva obohatila i můj slovník. Právě důvěrná znalost prostředí byla pro mě inspirací k podrobnějšímu zkoumání mluvy žáků.

CÍLE A METODY PRÁCE

Cílem této práce je získat dostatečný jazykový materiál dokumentující dnešní podobu mluvy žáků na II. stupni ZŠ a toto výrazivo dále analyzovat podle zvolených kritérií.

První metodou, kterou jsem využila, byla metoda studijní. Základními publikacemi, které byly oporou pro teoretickou část bakalářské práce, jsou *Čeština – řeč a jazyk* od Marie Čechové a kolektivu (2011) a *Čeština pro učitele* od Jaroslava Hubáčka a kolektivu (2010).

Sběr materiálu probíhal metodou přímou, a to nahráváním rozhovorů se žáky. Nahrávání těchto rozhovorů jsem se zúčastnila, ale nezapojovala jsem se do nich. Sběr výraziva probíhal 6. března 2023 v Základní škole Úšovice v Mariánských Lázních, účastnilo se ho sedm respondentů, kteří nevěděli, že nahrávky budou použity pro následnou jazykovou analýzu. Jednalo se o žáky 9. tříd ve věku 14–15 let. Skupina se skládala z tří chlapců a čtyř děvčat, kteří hovořili o tématu můj volný čas a koníčky. Nahrávky, které během sezení byly získány, mají rozsah 32 minut a 14 sekund. Ty byly následně transkribovány a jsou součástí přílohy této práce.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části se nejprve zabývám základní charakteristikou pubertálního období, které ovlivňuje mluvu žáků na daném stupni základní školy. Následuje vymezení základních pojmů jako jsou jazyk a řeč a stratifikace národního jazyka. Podrobnější pozornost věnuji aspektům mluvenosti a psanosti. V poslední kapitole se zabývám rysy mluvenosti v neformálních jazykových projevech.

Praktická část přináší kvalitativní analýzu výraziva podle vybraných kritérií. Jednotlivé výrazy jsem klasifikovala podle jazykových rovin, pro rovinu lexikální jsem také sestavila abecedně řazený slovníček. Mnou získané doklady jsou v praktické části označené kurzívou.

S ohledem na to, že se jednalo o neformální komunikaci žáků, jejím základem bylo výrazivo nespisovné. Dále jsme využili metodu komparace a příznak hovorovosti a nespisovnosti jsme ověřovali ve slovnících. Využili jsme *Slovník nespisovné češtiny*, *Výběrový slovník českých slangů*, *Slovník spisovného jazyka českého*, *Slovník neologismů*, *Slovník spisovné češtiny*, *Český slovník frazémů a idiomatiky*, *Akademický slovník cizích slov*, *Český národní korpus*, *Český etymologický slovník* a *Internetová jazyková příručka*.

HYPOTÉZY

Předpokládám, že:

- expresivní výrazy budou převažovat nad výrazy neutrálními,
- v mluvě žáků budou obsaženy anglicismy,
- v mluvě žáků budou vulgarismy.

1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA PUBERTÁLNÍHO OBDOBÍ

Puberta jako jedna z vývojových fází, je obdobím dospívání, které se odehrává mezi desátým až sedmnáctým rokem, v níž označujeme jedince jako pubescenta. Během tohoto období dochází k pohlavnímu, duševnímu a tělesnému dozrávání. Puberta končím tím, že se mladý jedinec stává pohlavně zralým jedincem. Puberta se dělí na období **pubescence** (střední školní věk – předpubertální období) a **adolescence** (starší školní věk – pubertální období).

Přípravné předpubertální období, během kterého se mění tělesný vzhled jedince a z části i jeho chování, představuje velmi krátké období mezi desátým až čtrnáctým rokem. Typickým tělesným projevem je růst končetin do délky. Celý tento vývoj, který probíhá velmi rychle, způsobuje disproporcionalitu. Duševní vyžívání se u dětí projevuje tím, že se poměrně intenzivně soustředí na svůj zevnějšek. Začínají hodnotit sami sebe, a to nejčastěji negativně. Dívky mění svůj vkus v oblékání a narůstá počet hodin, které tráví u zrcadla. Chlapci zas věnují více času svému účesu. Můžeme zpozorovat i změnu ve vztahu mezi dívkou a chlapcem, kdy už si nejsou obě strany lhostejné. Jedinci si začínají všimnout druhého pohlaví a poutat jeho pozornost pomocí různých gest a výmluvných pohledů. Vztahy se též mění mezi rodiči a jejich dětmi, jelikož začíná období dalšího vzdoru, během něhož se děti snaží osamostatnit, kritizují postoj rodičů, zejména když se snaží pomáhat, radit, nebo když trvají na plnění povinností. Takové počínání vnímá jedinec často negativně. Do jeho vztahu k dospělé osobě pak vstupuje dětská urážlivost, neposlušnost a drzost.

Přesný věk pubertálního období nelze určit, jde o záležitost individuální. I její průběh u každého jednotlivce může být zcela odlišný – záleží na klimatu, pohlaví, zdravotních podmínkách, výživě a na dědičných dispozicích. „Puberta je obdobím zrychleného a nerovnoměrného růstu orgánů a tkání zejména na jejím počátku. Některé části těla rostou rychleji, jiné pomaleji. Rychle roste především kosterní a svalová soustava. Děti vyrostou za jeden rok průměrně o 8 až 12 cm. Postupně se tempo růstu zpomaluje.“¹

U jednotlivce nastávají hormonální změny, mění se prvotní pohlavní znaky (vnitřní a vnější genitálie) a i druhotné pohlavní znaky. Dotváří se tedy mužská a ženská kostra, s čímž souvisí i tvary těla a hmotnost jedince podle daného pohlaví. U ženského těla se ochlupují typické části, dívky začínají mít tzv. ženské křivky. Velkou změnou je začátek

---

¹ KLINDOVÁ, Luboslava a RYBÁROVÁ, Eva. *Psychologie 2: vývojová psychologie pro 2. ročník středních pedagogických škol*. 1986, s. 105.

menstruace, která začíná mezi dvanáctým až šestnáctým rokem života. U mužů se též ochlupují určité části těla, začíná u nich poluce mezi patnáctým až šestnáctým rokem. Příznačným projevem je mutace hlasu.

Jedinci v době puberty jsou spíše introvertní, zaměřují se na sebehodnocení a na svůj zevnějšek. „V pubertě se projevuje nová tělesná potřeba, která úzce souvisí s pohlavním dospíváním – pohlavní pud. Z počátku se projevuje nepravidelně, ale intenzivně. U chlapců jsou sexuální vzrušení prudší než u děvčat. Proto například i projevy onanie jsou častější u chlapců.“² Typickým znakem tohoto období je také touha navazovat a tvořit nové vztahy. Nejvýznamnější formou je přátelství, které naplňuje přirozenou potřebu, mít u sebe někoho blízkého, kterému se jedinec může svěřit a důvěřovat mu. U pubescenta se dále objevuje velmi silná touha po kontaktu s druhým pohlavím. Vznikají city, které jsou velmi intenzivní a živé, avšak z části i nestálé. V emočních projevech je jedinec v tomto věku naopak zdrženlivý k dospělým osobám.

V pubertě však nedochází pouze ke změně behaviorální a tělesné, ale i ke vztahu k jazyku. Jednotlivec v pubertě zcela ztrácí vliv na rozlišování jazykových vrstev. Jeho projevy se vymykají složitosti a formálnosti. To můžeme zaznamenat v rozhovorech se staršími vrstevníky, během kterých si často neuvědomí jejich podrázenost, a nastávají tak konflikty či vzájemné nepochopení. Jedinec často využívá vulgarismy, nespisovné tvary, jeho vyjadřování je plné humoru, ironie a suverenity. Největší změny můžeme však spatřovat v lexikální rovině, jelikož jeho slovní zásoba je ovlivňována médií, školním prostředím, koníčky, stylem života, zájmy apod.

---

² KLINDOVÁ, Luboslava a RYBÁROVÁ, Eva. *Psychologie 2: vývojová psychologie pro 2. ročník středních pedagogických škol*. 1986, s. 111.

2 JAZYK A ŘEČ

Mluvená podoba jazyka je považována za primární formu řeči. „**Jazyk** můžeme popsat na základě pozorování jednotlivých jazykových projevů cestou zobecnění a abstrakce. Jazyk je abstrakce svého druhu, součástí lidského vědomí. **Řeč** je konkretizace jazyka, znalost jazyka se realizuje řečí. Řeč je tedy individuální způsob realizace jazyka, jazykového systému (v odborném užití nejsou tedy výrazy jazyk a řeč chápány jako synonymní).“³ Jazyk zprostředkovává poznávání okolního světa, umožňuje shromažďování a předávání poznatků z generace na generaci, má proto poznávací funkci. Dále je nástrojem organizace a formování myšlenek jedince, nacházíme tedy u něj i funkci mentální.

Lidská řeč má bohatou historii. Aby se člověk mohl dorozumívat, musel mít dostatečně vyvinuté myšlení, které je s řečí spjato. Zároveň bylo důležité, aby byl dostatečně vyvinut mozek s artikulačním centrem. K potřebnému vývoji došlo zhruba před 100–150 tisíci lety, kdy pravěcí lidé začali používat řeč k dorozumívání. Prvotní komunikaci mezi lidmi mohly tvořit neartikulované zvuky, díky nimž bylo možné, se lépe dorozumět při lovu, práci, péči o děti a při dalších každodenních činnostech. Postupem času lidé začali zjišťovat, že artikulovaná řeč je důležitá pro složitější postupy (stavba obydlí, sdílení zážitků a emocí apod.). S mluvenou řečí se také začala vyvíjet psaná podoba jazyka. V době před naším letopočtem tak postupně vzniklo např. klínové písmo, hieroglyfy, řecké písmo atd. Po Kristu zas vznikla azbuka či latinka. Z historického hlediska tak dělíme tuto dobu na prehistorickou – dobu před vznikem písma, a dobu historickou – dochovány první písemné památky.

V historii vývoje jazyka došlo k velké změně v minulém století. Lingvisté začínají systematicky zkoumat mluvenou podobu jazyka zhruba od 60. let tohoto století, zatímco do té doby se zaměřovali především na psanou podobu jazyka. Postupně se rozvíjí zkoumání sociolektu, slangu, argotu, běžné a městské mluvy. Pozornost se soustřeďuje také na jazyky jednotlivých komunikačních situací (např. DANEŠ, František a kol. 1997).

---

³ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 2011, s. 15.

3 STRATIFIKACE NÁRODNÍHO JAZYKA

Naším národním jazykem je čeština. „Národní jazyk je z jistého zorného úhlu považován za soubor jazykových útvarů, kterých užívají při přirozeném vzájemném dorozumívání příslušníci jednoho národa. To platí též o českém národním jazyce: mluví jím a píše především domácí obyvatelé Čech, Moravy a Slezska.“⁴

Je mnoho kritérií, podle kterých můžeme jazyk klasifikovat. Jedno z kritérií představuje hierarchicky uspořádaný lingvistický model. „Dále můžeme národní jazyk diferencovat z pohledu komunikačního, jednak podle funkčních stylů a jednak podle komunikačních situací, v nichž se jednotlivé jazykové prostředky užívají. Další možnost klasifikace nabízí hledisko sociolingvistické a hledisko teritoriální.“⁵

3.1 FUNKČNÍ STYL

V rámci typologie jazykových stylů rozlišujeme styl odborný, řečnický, umělecký, administrativní, prostě sdělovací a publicistický.

My se zaměříme na styl prostě sdělovací z důvodu orientovanosti této práce na mluvu jedinců v pubertě. Prostě sdělovací styl je nejčastěji používán mezi žáky, ale také mezi učitelem a žákem zejména v neformálních komunikačních situacích. Jedná se o styl, který je plný emocionálního výraziva, zároveň je spontánní a soukromý. V mluvených projevech se velmi často setkáváme s různými gesty, mimikou a pohyby těla. „Dává mluvčímu možnost podle okamžitých potřeb přizpůsobovat volbu jazykových prostředků komunikační situaci, včetně využití toho, že běžná mluvená komunikace probíhá většinou za přítomnosti obou komunikátů, což s sebou nese možnosti využívat takové prostředky, jako je specifická intonace, změna hlasitosti, tempa apod.“⁶ V psaných projevech tyto projevy těla nahrazují různé emotikony. V lexikální rovině převažují výrazy konkrétní (vulgarismy, anglicismy, neologismy, různé slangismy apod.). Větná syntax bývá jednodušší na rozdíl od složitějších souvětí, která jsou v tomto stylu výjimkou. V mluvené formě dochází k nejasným hranicím vět nebo k větným anomáliím jako je kontaminace nebo apoziopse (viz kapitola 5.3.2.).

⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. 2003, s. 23.

⁵ KROCOVÁ, Monika. *Současné výrazivo z oblasti módy* [online]. Plzeň, 2020 [cit. 05. 05. 2023]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/44718/1/Bakalarska%20prace%20-%20Monika%20Krocova.pdf>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita, fakulta pedagogická. Vedoucí práce: doc. PaedDr. Helena Chýlová, Ph.D. s. 7.

⁶ CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. 2010, s. 373.

vnímána jako nepřirozená.“⁸ Příklady výrazů, které spadají do obecné češtiny, jsou *polívka*, *obejmutí*, *mlejn* a mnoho dalších.

„**Dialekty** jsou nespisovné jazykové útvary národního jazyka užívané jen na určitém ohraničeném území (odtud i název místní nářečí).“⁹ Dialekty se člení do čtyř základních skupin – česká nářeční skupina, hanácká (středomoravská) nářeční skupina, moravskoslovenská (východomoravská) a slezská (lašská) nářeční skupina. České dialekty jsou užívány na celém území historických Čech. Hanácké dialekty nebo také středomoravské se vyskytují na území střední a západní Moravy. Mezi hanácké dialektové výrazy patří např. *vozék*, *mlén*, *móka* aj. Moravskoslovenské dialekty bychom našli na východní a jihovýchodní Moravě. Jedná se především o oblast Valašska a Slovácka. Příkladem jsou výrazy *kuřa*, *múka*, *nejlepší*. Slezské dialekty najdeme v oblasti severovýchodní Moravy. Pro tento typ nářečí je příznačné, že je využívána koncovka *-v*, např. ve slovech *synuv nebo chlopuv*. Dále jsou využívány výrazy jako *hako*, *muka*, *mlyn*.

Interdialekty neboli nadnářeční útvary jsou jedním vývojovým stádiem dialektů. „Rozdíly mezi jednotlivými nářečími uvnitř nářečních skupin dnes pozvolna ustupují, což vede k vytváření přechodného pásma mezi nářečími a jazykem spisovným. Zde se uplatňují útvary nadnářeční, tzv. interdialekty: obecná čeština, obecná hanáčtina, obecná moravská slovenština a obecná slezština.“¹⁰ V současnosti je nejvýraznější obecná čeština, která vznikla na základě středočeského nářečí, a má největší geografickou rozlohu ze všech interdialektů. Obecná čeština proniká i na Moravu. Typickými znaky pro obecnou češtinu jsou – používání koncovky *-ej* proti *-ý* či *-í* (*dobrej*, *vozejk*), koncovka *-ma* v instrumentálu plurálu (*mužema*) a přičestí minulé bez *l* (*řek*).

3.2.2 NESTRUKTURNÍ ÚTVARY

K nestrukturním útvarům zařazujeme sociolekt, do kterého spadají slang, profesní mluva a argot.

Sociolekt je forma jazyka, která je typická pro určité sociální skupiny, ať už se jedná o skupinu se společným zájmem, se stejnou profesí či zaměřením. „**Slang** je nespisovné výrazivo zájmové skupiny.“¹¹ Za zájmové skupiny můžeme považovat sportovce, studenty,

⁸ *Obecná čeština*. Čeština [online]. [cit. 01.05. 2023]. Dostupné z: <https://cestina.wbs.cz/Obecna-cestina.html>

⁹ HUBÁČEK, Jaroslav. *Čeština pro učitele*. 2010, s. 28.

¹⁰ Tamtéž, s. 31.

¹¹ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. 2003, s. 25.

rybáře atd. Např. v tenise se můžeme setkat s *kanárem*, což znamená prohra 0-6. Studenti používají výraz jako např. *rupnout*, což znamená opakovat ročník. U rybářů se zas setkáváme s výrazem *hák* neboli pomůcka pro vytažení těžších ryb. „Jedním ze základních jazykových znaků slangového výraziva je jeho nespisovnost.“¹² Dalším faktorem je jeho komunikační funkčnost a systémovost. **Profesní mluvu** používají jedinci, kteří jsou vázáni na stejné pracovní prostředí. Důvodem jejich užívání může být úspornost času nebo zkrácení výrazových prostředků. S profesním mluvou se můžeme setkat např. ve zdravotnictví, kde lékaři používají výrazy jako *bažant*, což je nádoba na moč pro muže, nebo *exnout*, což znamená zemřít. **Argot** využívají lidé, kteří jsou na okraji společnosti. Jedná se především o zločince a vězně, kteří používají výrazy, jež mají fungovat jako utajené šifry před ostatní společností. J. Hubáček¹³ uvádí příklady *být v chládku*, *fízl*, *prachy*, u nichž můžeme sledovat, jak původní argotismy postupně obohacují obecnou češtinu. M. Vondráček¹⁴ uvádí na základě jeho bádání lékařského deníku jednoho z ředitelů nemocnice argotismy jako *snih* (kokain), *moo* (peníze), *cave* (věnovat něčemu větší pozornost).

---

¹² HUBÁČEK, Jaroslav. *Kapitoly o sociolektech a sociolektologii*. 2012, s. 20.

¹³ HUBÁČEK, Jaroslav. *Čeština pro učitele*. 2010, s. 32-33.

¹⁴ Kol. autorů. *Sociolekty v různých sférách komunikace*. 2023, s. 48-55.

4 MLUVENOST A PSANOST

Pojmy mluvenost a psanost jsou v lingvistice prezentovány „(...) jako dva autonomní jazyky častěji jako dvě různé existenční formy, „mody“ jednoho jazyka, tj. např. v češtině existuje v podobě mluvené a psané, verbální projevy vytváříme v mluvené nebo psané češtině.“¹⁵

F. de Saussure stál na počátku moderní lingvistiky, během kterého se přiklání k fonocentrickému přístupu, který staví mluvenou řeč do vyšší pozice proti psané podobě. Naopak Vachek je považuje za dvě „(...) rovnocenné manifestace společného jazykového kódu.“¹⁶

Jazykové podoby psané se vyznačují připraveností, větší formálností, objektivností, logickým a analytickým přístupem, kontinuálností, uspořádaností, určitostí a vysokou objektivitou. Psanost nejčastěji využíváme při různých veřejných projevech, které je nutné, si předem připravit. Pro psaný text jsou příznačná složitá souvětí, komplexní syntaktická struktura a kondenzace textu. Pro členění textu se využívá především interpunkce. „Psaný projev má většinou charakter monologický a je realizován standardní varietou jazyka.“¹⁷

Naopak **mluvená podoba** jazyka může na rozdíl od podoby psané působit uvolněněji. Jedinec odkazuje na aktuální situace pomocí různých gest a mimiky. Právě gesta nejčastěji způsobují, že je projev mnohdy uvolněný a nepřipravený, na rozdíl od psaného projevu. Jedinec používá velké množství pronomin a adverbii, která též ukazují na jeho nepřipravenost. Obsahuje různé přeroky, volné větné struktury, nadbytečné změny a opravy, interjekce, díky kterým má řečník čas si promyslet další část projevu. Často se též setkáváme s tzv. parazitickými slovy. Parazitická slova nebo také tzv. vycpávková slova jsou výrazy, které mluvčí využívá v nepřipravených projevech, když si potřebuje svůj výklad promyslet. Avšak se nemusí jednat pouze o jednoslovné výrazy, ale i o různá slovní spojení jako je – *já myslím teda*. Mluvenost porušuje slovesné způsoby kupříkladu zeugma, apoziopzezi nebo kontaminaci (viz kapitola 5.3.2.). Všechny tyto projevy mluvené podoby jazyka jsou u nepřipraveného projevu vždy zcela pochopitelné, když se jedná o nepřipravený projev, protože mohou vznikat pod nátlakem nebo být součástí jedincovy nervozity. V mluvenosti najdeme mnoho kontaktních prostředků. „Bezpríznačkovou formou realizace

¹⁵ HOFFMANOVÁ, Jana. *Projevy mluvené a psané*. CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 11.11. 2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/PROJEVY%20MLUVEN%C3%89%20A%20PSAN%C3%89>.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž.

mluvených projevů je dialog, využívající hlavně nestandardních variet jazyka a kolokviálních výrazů. Velkou roli tu hrají prostředky mimojazykové (ačkoli ani u psaných a zejména u tištěných textů nemůžeme opomíjet typ písma a grafickou úpravu).¹⁸

---

¹⁸ Tamtéž.

5 RYSY MLUVENOSTI V NEFORMÁLNÍCH JAZYKOVÝCH PROJEVECH

Charakteristické rysy mluvy žáků II. stupně ZŠ nenacházíme pouze na sociálních sítích, kde se nejčastěji setkáváme s psanou formou jazyka neboli s takzvanými svědeckými slovy (jedinec zapisuje výrazy, které mluví), ale i v jejich každodenní mluvě. Ať už se jedná o komunikaci s kýmkoli, lze její rysy pozorovat ve všech jazykových rovinách, a to foneticko-fonologické, morfologické, syntaktické a lexikální.

5.1 FONETICKO-FONOLOGICKÁ ROVINA

Fonetická rovina se zabývá zvukovou stránkou jazyka, která neodmyslitelně patří k mluvě jako takové.

5.1.1 INTONACE

„Pojem intonace patří k nejstarším pojmům popisu v rovině větné prozodie.“¹⁹ Intonace je nedílnou součástí každé mluvy uživatele. Podle ní můžeme zjistit, zda je výpověď ukončená či ne. Rozlišíme otázku od sdělení. Ale především pomocí intonace zjišťujeme emoce uživatele (vztek, ironie, veselá nálada a další).

5.1.2 MELODIE

Melodii můžeme definovat jako časový průběh výšky hlasu v mluveném projevu. Setkáváme se s ní především v posledních úsecích větných celků, naznačuje jejich konce, a to stoupáním či klesáním. Tím nám umožní rozlišit výpověď oznamovací, otázku zjišťovací či doplňovací apod.

5.1.3 DŮRAZ

Pokud se jádro výpovědi nenachází na jejím konci, je důležité na něj klást důraz, což znamená zesílení přízvuku a melodického pohybu.

5.1.4 VĚTNÝ ÚSEK

Pokud má výpověď delší a složitější vnitřní stavbu, její hranice se vyznačují melodickým pohybem hlasu a pauzou. „Jejich užití záleží na mluvnické a významové stavbě věty, ale

---

¹⁹ PALKOVÁ, Zdena. *Intonace v popisu prozodie*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 05.05.2023]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/INTONACE%20V%20POPISU%20PROZODIE>.

také na tempu řeči.“²⁰ Jednou z chyb v přednesu je, pokud mluvčí dělá pauzy tam, kde nestačí s dechem, nebo kde nekončí jedna část větného celku. V tomto případě dochází ke ztrátě srozumitelnosti.

5.1.5 SLOVNÍ PŘÍZVUK

Slovním přízvukem rozumíme zvukové zvýraznění určité části slova. Docílíme jej zesílením hlasu nebo melodickou změnou. Rozlišujeme ho použitím větší síly hlasu nebo melodií. V českém jazyce se nachází hlavní přízvuk na první slabice slova. V jazyce též najdeme nepřízvukná slova, která jsou nazývána jako příklonky a připojují se za slovo přízvučné. Příklonky jsou tvary verba být, některá pronomina (např. *mě*), způsobová verba, konjunkce *-li* a další.

5.1.6 HEZITAČNÍ ZVUK

Hezitační zvuk vzniká při hezitaci neboli „(...) při porušování souvislé řeči ulpíváním na některých hláskách nebo slabikách.“²¹ Jedná se o zvuk, který vzniká při fonaci a nemá charakter zvukové hlásky. Setkáváme se s ním nejčastěji v nepřipraveném mluveném projevu. Pokud se hezitační zvuk vyskytne v připraveném mluveném projevu, je hodnocen jako nedostatek. „Má např. funkci jako signál toho, že se mluvčí připravuje k řeči, hledá vhodný výraz, je projevem rozpaků atd.“²² V psaném projevu jsou jeho podoby *hmm*, *ehm*, *eee*.

5.2 MORFOLOGICKÁ ROVINA

V mluveném jazyce se s jevy z morfolgické roviny setkáváme s nespisovnými variantami u ohebných i neohebných slovních druhů.

U **substantiv** se nejčastěji jedná s nespisovnou koncovkou *-ma* v instrumentálu plurálu, např. ve slově *s dětma* -> *s dětmi*, *s písničkama* -> *s písničkami*, *se sousedama* -> *se sousedy*. Namísto koncovky *-ích* v lokálu plurálu se často používá koncovka *-ách* či *-ech* (*balíčkách*, *tepláčkách*, *plesech*).

U **adjektiv** můžeme pozorovat koncovkou *-ej*, jenž nahrazuje spisovnou koncovku *-í/ý* např. ve slově *dobrý den* -> *drobrej den*. Koncovka *-ej* též konkuruje před souhláskou např.

²⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 2011, s. 37.

²¹ KRČMOVÁ, Marie. *Hezitační zvuk*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 05.05.2023]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/HEZITA%C4%8CN%C3%8D%20ZVUK>.

²² Tamtéž.

v *dobrejch lidech*. S další koncovkou, se kterou se často setkáváme, je *-í/ý*, která konkuruje koncovému *-é*, např. ve slově *hezky dítě* -> *hezke dítě*. „V oblasti běžně dorozumivací se projevuje tendence k unifikaci tvarů přídavných jmen bez ohledu na jejich druh.“²³

Pronomina jsou nejčastějším používaným slovním druhem v mluvené podobě pubescenta. Nejužívanějšími jsou osobní a ukazovací. Pronomina *já* a *ty* se používají ve tvarech jako *mně, tobě, tebe, mi, ti, mě* apod. Nespisovné varianty bychom obvykle nacházeli u ukazovacího druhu – *ten, ta, to, ty*. Kupříkladu *ta velká města* je nejčastěji pronomen použito ve tvaru *ty velká města*. Jedná se o slovo v neutru v aktivu plurálu či nominativu plurálu. I u maskulina animata se setkáváme s nevhodnými variantami. Příkladem je slovo *ty muži* namísto *ti muži*. Chybné varianty bychom též našli u pronomina přivlastňovacích, jako je *s mejma dětma* namísto *s mými dětmi* v instrumentálu plurálu.

I u **numerale** se často vyskytuje chybná varianta v instrumentálu plurálu, jako například ve slově *čtyřmi očima* nebo *čtyřma nohama od stolu*.

V první slovesné třídě u **verb** se v 1. osobě singuláru a ve 3. osobě plurálu vyskytují koncovky *-o* a *-ou* (*píšou*). Ve druhé třídě v préteritu bychom našli příponu *-nu* (*zvyknul si*). Ve čtvrté přítomné třídě ve 3. osobě plurálu u verb najdeme koncovku *-ej* místo *-í* či *-ø*. Například ve slově *prosej*. U čtvrté třídy kolísají ve 3. osobě plurálu imperativu koncovky, které se zaměňují *-ej s -í* nebo *-í s -ejí* (*platěj, vyrábějí*). V páté přítomné třídě u vzoru *dělá* se setkáváme s variantou *dělaj*, tedy s koncovkou *-aj*. Též se často vyskytuje nespisovný tvar slovesa *být* v 1. os. plurálu kondicionálu přítomného, kdy se používá tvar *bysme*, ale i v singuláru používáme chybné *bysem*. V mluveném projevu převažuje 3. osoba singuláru nad 1. osobou singuláru. Důvodem může být, že je pro jedince důležitější vyprávět, co kdo řekl, než co řekl on sám. Výjimku tvoří verbum *říkala* ve femininu 1. osoby. „Zdá se, že ženy mnohem častěji, než muži reprodukují to, co říkaly ony samy.“²⁴ V rámci mluveného projevu jsou více užívána slovesa nedokonavá než dokonavá. „Poměr podob nedokonavých k dokonavým je 6:1. Výrazně frekventovanější nedokonavé tvary jsou zřejmě pro české mluvčí běžnější, stejně jako přímá řeč, která bývá obvykle nedokonavými tvary uvozena.“²⁵

V mluveném projevu se také setkáváme s **adverbii**, které nejčastěji poukazují na jednotlivou okolnost děje. V nepřipravených mluvených projevech je nejčastěji najdeme zakončené

²³ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. 2003, s. 108.

²⁴ HOFFMANNOVÁ, Jana; HOMOLÁČ, Jiří a MRÁZKOVÁ, Kamila (ed.). *Syntax mluvené češtiny*. 2019, s. 156.

²⁵ Tamtéž, s. 153.

nepravým sufixem *-ka* (*dneska, teďka, hnedka*) nebo *-ky* (*vždycky, pěšky, nevědomky*). Adverbia též mohou vznikat z různých slovních druhů. Ze substantiv (*ráno, večer, doma*), z adjektiv (*příjemně, dětsky, přátelsky*), u pronomen se setkávám v mluveném projevu s připojeným postfixem *-pak* (*kampak*), *-hle* (*tamhle*), *-le* (*tahle*), *-dle* (*tudle*). Velkou skupinu tvoří příslovečné spřežky, které vznikají spojením prepozice se substantivem, adjektivem či pronominem (*zcela, nahoru, načisto*).

V mluveném projevu je **konjunkcí** velmi omezené množství. Vzhledem k zjednodušenému vyjadřování významových vztahů je nejfrekventovanější spojka *a* nebo *i*, a omezeně se používají i podřadící spojky *že* nebo *když*.

Posledním slovním druhem, na který se zaměříme, jsou **partikule**. V nepřipraveném jazykovém projevu se nejčastěji setkáváme s částicí *no tak* nebo *tak*. Další užívanou částicí je *prý*, která se často vyskytuje v nespisové podobě *prej*. „Uplatňuje se dvěma základními způsoby: v prvním případě je součástí reprodukce (*včera říkala, že prej dneska budeme psát test*), ve druhém je součástí rámcové věty, resp. ji samo zastupuje, supluje funkci verba dicendi (*a vona na mě, jak prej to má asi udělat...*).“²⁶ U částice se také často nachází proces tzv. partikulizace, neboli zčasticování, ohebných slovních druhů. Např. „*Škoda že se ta škoda nevyčistila hned*.“²⁷

5.3 SYNTAKTICKÁ ROVINA

Syntaktická rovina je prezentována prostředky, které jsou dány mluveností a dalšími faktory, jako jsou dialogičnost, spontánnost a další. Za prostředky uvolněné větné skladby jsou považovány: volné přiřazování výpovědí (*vím to, zařídím se; nepůjdu s tebou, nemám čas*), aditivní připojování větných členů a vět (*jen hloupý člověk by tomu uvěřil; vybírají pouze lahve vratné*), parentetické výpovědi (*Petr, myslím, že to mohu říct, své zadání splnil*) a elipsy (*sliby chyby; já jsem už nemohla*). V mluveném jazykovém projevu se setkáváme s vyjadřováním expresivním, které v rovině syntaktické může být vyjádřeno porušením shody nebo náhlým narušením či přerušením výpovědi. Další jevy, které jsou typické pro mluvenou syntax jsou parazitní slova (*no, no jo*), prostředky kontaktu (*prosím tě, víš co*)

²⁶ KOPŘIVOVÁ, Marie a Martina WACLAWIČOVÁ, ed. *Čeština v mluveném korpusu*. 2008, s. 115.

²⁷ GREPL, Miroslav a NEKULA, Marek. *Postojová částice*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 01.12.2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/POSTOJOV%C3%81%20%C4%8C%C3%81STICE>.

nebo pleonastické vyjadřování. Z tohoto hlediska může dojít k citovému narušování normy, porušení shody v gramatickém rodě či slovesné osobě nebo k náhlému narušení výpovědi.

5.3.1 ZVLÁŠTNOSTI VĚTNÉ SKLADBY

Mezi zvláštnosti větné skladby se řadí **oslovení** (*Petře, pojd' sem*), **citoslovce** (*fuj, to mi nechutná*), **vsuvka** (*Anička, má spolužačka, je nemocná*), **samostatný větný člen** (*matematiku, tu mám rád*), **výpustka neboli elipsa** se v mluveném projevu vyskytuje za účelem zestručnění vyjádření (*máte Čapka?*).

5.3.2 ODCHYLKY OD PRAVIDELNÉ VĚTNÉ STAVBY

Odchylkami od pravidelné větné stavby rozumíme určité syntaktické nedostatky. Tyto odchylky jsou pro mluvený jazyk charakteristické. Mezi odchylky řadíme např. anakolut, zeugma, atrakci, kontaminaci a další.

Anakolut neboli vyšnutí z větné skladby je chybnou konstrukcí ve větné skladbě. Komunikant přerušuje svou výpověď a ihned započne výpověď novou. S anakolutem se nejčastěji můžeme setkat právě v nepřipravených projevech. („*Víme, že člověk často když dělá jistou práci poprvé, nejde mu dobře.*“)²⁸ Další chybnou odchylkou je **zeugma**, což je spojení dvou větných členů v jeden, ač každý z nich vyžaduje jinou vazbu – „*Odborové organizace musely upomínat a naléhat na vládu.*“²⁹ **Atrakce** neboli skladebná spodobá je „(...) nenáležitě přizpůsobování tvarů sousedních členů: *Vstal před sluncem východem.*“³⁰ **Apoziopeze** je nedokončení věty nebo porušení vyjádření. Mluví ji nejčastěji využívá tehdy, když neví, jak svou výpověď dokončit (*jdi nebo tě...*). Poslední odchylkou je **kontaminace vazeb** neboli křížení vazeb. Jedná se o směšování různých konstrukcí, záměna za konstrukci jinou. („*Učitelé se při práci snaží vyvarovat stereotypům.*“)³¹

5.4 LEXIKÁLNÍ ROVINA

Lexikální rovina studuje lexikální prostředky jazyka. Z pohledu lexikální roviny se v nepřipravených jazykových projevech užívá spisovná i nespisovná čeština (viz kapitola 3.2.), setkáváme se i s jevy zařazovanými do jednotlivých vrstev slovní zásoby. Pozornost věnujeme především těm, o nichž předpokládáme, že budou součástí žákovských projevů.

²⁸ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 2011, s. 299.

²⁹ HUBÁČEK, J. *Čeština pro učitele*. 2010, s. 282.

³⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 2011, s. 300.

³¹ Tamtéž, s. 300.

5.4.1 ANGLICISMY

Anglicismy jsou lexikální prostředky pocházející z angličtiny vyskytující se v českém jazyce. Angličtina začala do češtiny výrazně pronikat v minulém století. Prvotně byla přejímána slova z oblasti sportu, hudby a především informatiky. „Anglicismy pojmenovávají nejen skutečnosti nové dosud nepojmenované (např. i některé reálie zemí spjatých s anglicismy), ale často se přejímají jako nová pojmenování pro známé, dříve existující a již pojmenované skutečnosti: *shopping center* – dříve nákupní středisko, *deadline* – lhůta, *dress code* – etiketa, společenská pravidla oblékání, *wellness* – rekreace, *top modelka* – přední modelka apod.“³²

5.4.2 VULGARISMY

Slovo vulgární označuje něco sprostého či hanlivého. „Všechna následující slova vulgárnost, vulgarita, vulgarizovat, vulgarizace, vulgarismus pak pocházejí z lat. „vulgaris,“ (to představuje právě něco hrubého, sprostého, obyčejného), a to je samo dále odvozeno z „vulgus,“ které bychom mohli přeložit jako lid, dav či chátka.“³³ Jedná se o výrazy, jež vyznačují postoj mluvčího, a to negativní. Zároveň jsou vulgarismy označovány za nevhodné a narušující etiku. Za vulgarismus můžeme považovat výraz spojené se sexuálním aktem či genitáliemi (*čurák, kunda, píča*), výrazy související s vyprazdňováním (*sračka, hovno, vychcánek*) či výrazy označující zvíře (*vůl, prase, svině*) atd.

5.4.3 NEOLOGISMY

Jedná se o lexikální jednotku, „(...)která se ve vztahu k existujícím jednotkám slovní zásoby současného jazyka vyznačuje novostí, a to jak z hlediska vzniku, tak z hlediska funkčního (funkčně systémového, komunikačního, stylistického).“³⁴

Neologismy jsou členěny podle funkčního a strukturního hlediska. Vymezujeme neologismy slovtvorné (*ekozboží, europoslanec*), utvořené ze zkratek (*céděčko*), přejatá slova (*snowboard*), slova s novým významem (*mlžit* – zakrývat fakta), víceslovná pojmenování (*sametová revoluce*) či frazémy (*být mimo mísu*).

³² BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Anglicismy v českém lexiku*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 01.12.2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY%20V%20C4%8CESK%C3%89M%20LEXIKU>.

³³ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2015, s. 725.

³⁴ MARTINCOVÁ, Olga. *Neologismus*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 01.12.2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/NEOLOGISMUS>.

5.4.4 SLOVA EXPRESIVNÍ

Expresivní slova nebo také expresíva se vyznačují určitým citovým nebo volným příznakem, který může být jak kladný, tak i záporný.

Mezi kladná expresiva řadíme **zdrobněliny**, která se vyznačují typickými příponami dvoustupňovými (*vodička*) nebo třístupňovými (*očičko*). **Důvěrná slova** používáme při styku s důvěrnými osobami (*miláček*). **Domácká slova** bychom hledali v rodinném prostředí pro označení členů rodiny nebo domáckými podobami vlastních jmen (*maminka, Petříček*). **Dětská slova** jsou užívána dětmi nebo osobami v jejich kontaktu (*spinkat*). A **eufemismy** využíváme tehdy, pokud ve společnosti potřebujeme nahradit nevhodná slova (*indisponovaný*).

Slova s negativním příznakem dělíme na **slova hanlivá** (*krypl*), **zveličená** (*chlapák*), **zhrubělá** (*žvanit*), **vulgarismy** (*hajzl*) a **dysfemismy** (*chcípnout*).

„Expresivita (citový příznak) může být u těchto výrazů buď spjata přímo se slovem a jeho stavbou, pak se jedná o tzv. expresivitu inherentní (*kecat, žvanit*).“³⁵ Nebo se může jednat o expresivitu adherentní (*kočka, trouba*), která vzniká až na základě užití daného slova v určitém kontextu. Mezi další rozdělní expresivity řadíme **expresivitu hláskovou**, během které se ve slovech nachází hláskové spojení, které není běžné pro neutrální výrazy (čučet, čumět, ňouma). Dále ji členíme na **expresivitu slovotvornou**, se kterou se setkáváme u slov obsahující přípony jako *-ek, -ička, -ček* atd. (*babička*). A posledním rozdělením je **lexikálně sémantické expresivum**, které je spjata „(...) se základním významem slov označujících věci vyvolávající citové hodnocení.“³⁶ Spadají sem slova zvukomalebná (*haf*), citoslovce vyjadřující emoce (*fuj*) a expresiva adherentí (*fasáda*).

5.4.5 FRAZEOLGISMY

Frazeologismus je základní jednotkou frazeologie, která se zabývá ustáleným slovním pojmenováním s přeneseným významem.

„**Rčení**, nazývané také úsloví – jejich klíčovým slovem je sloveso, které se dle potřeby v závislosti na kontextu tvarově mění.“³⁷ Např. *dělat z komára velblouda*. **Pořekadla** mají neměnnou a stálou podobu (*až naprší tak uschne*). **Příслови** obsahují mravní či etické

³⁵ HUBÁČEK, Jaroslav. *Čeština pro učitele*. 2010, s. 75.

³⁶ Tamtéž, s. 76.

³⁷ Tamtéž, s. 86.

ponaučení (*bez práce nejsou koláče*). **Pranostiky** předkládají zkušenosti o přírodních jevech, nejčastěji o počasí (*Lucie noci upije, ale dne nepřidá*).

5.4.6 UNIVERBIZACE A MULTIVERBIZACE

Univerbizace a multiverbizace jsou jedny z procesů tvoření slov. Univerbizace je proces, během kterého se z víceslovného pojmenování tvoří jednoslovné výrazy. Nejčastěji se jedná o dvouslovné spojení, které se skládá z adjektivního členu určujícího a substantivního členu určovaného. Univerbizáty často stojí na pomezí spisovnosti nebo je často považujeme za hovorové. Univerbizáty vznikají dvěma postupy, jednak se slovotvornou úpravou (*absolventák, nákladák, občanka*), a jednak bez slovotvorné úpravy, při čemž jedno slovo začne fungovat jako pojmenování zástupné (*svíčková, šampaňské, hovězí*). Opakem univerbizace je multiverbizace. Jedná se o postup, při němž se z jednoslovných výrazů tvoří výrazy víceslovné (*sbírat* → *provádět sběr, zajímavě* → *zajímavým způsobem, čtenáři* → *čtenářská obec*).

5.4.7 PARAZITNÍ SLOVA

S parazitními slovy (jimž se někdy také říká slovní vata) se setkáváme v každodenních nepřipravených mluvených projevech. Jedinec je využívá tehdy, pokud potřebuje čas na rozmyšlenou nebo si není v dané situaci jistý. Jsou to slova, která používáme ve větší míře, než bychom měli, několikrát za sebou ve větných celcích.

5.4.8 POJMENOVÁNÍ V PŘENESENÉM VÝZNAMU

Frekventovaně se s těmito pojmenováními setkáváme především v poezie, ale jsou i běžnou součástí jazyka. Nejčastějším básnickým prostředkem může být **metafora** neboli „pojmenování vzniklé přenesením pojmenování na základě vnější podobnosti.“³⁸ Např. *černý den, křiklavě se oblékat*. Dalším básnickým prostředkem je **personifikace** – „druh metafory, vyjadřuje přenos vlastností a jednání lidských na zvířata, neživé věci a abstraktní jevy (*stromy si tichounce šeptaly*).“³⁹ Opakem metafory je **metonymie** – „(...) přenášení pojmenování na jiný předmět (denotát) na základě věcné, zvláště vnitřní souvislosti.“⁴⁰ (*koupil si klobásu a plzeň*). **Hyperbola** „(...) nadsázka, přehánění, a to směrem ke zveličení,

³⁸ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 2011, s. 64.

³⁹ HUBÁČEK, Jaroslav. *Čeština pro učitele*. 2010, s. 354.

⁴⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 2011, s. 65.

např. *Ten kufr váží nejmíň tunu; (...)*.⁴¹ Dalším básnickým prostředkem je **přírovnání**. Je využíváno tehdy, pokud chceme porovnat dvě věci mezi sebou (*má vlasy černé jako havran*).

---

⁴¹ ŽAŽA, Stanislav. *Hyperbola*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 20.03.2024]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/HYPERBOLA>.

6 FONETICKO-FONOLOGICKÁ ROVINA V MLUVĚ ŽÁKŮ

Ve foneticko-fonologické rovině můžeme nejvíce pozorovat hezitační zvuk, který se objevil v každém z nahrávaných dialogů. Nejpoužívanějšími hezitačními zvuky jsou *hah*, *eee*, *aaa*, *no*. Jeden z respondentů použil i onomatopoickou interjekci *fuj* jako opravu přeráknutí se.

Dále se setkáváme s vynecháním náslovného *j* v plnovýznamovém verbu být ve spisovné vrstvě jazyka jako např. *sou*, *si*, *ste*. Ale také u nespisovných výrazů jako *přídu* či *eště*.

V nahrávkách můžeme také registrovat zjednodušování souhláskových skupin (*kerá*) nebo krácení samohlásky *i* před koncovkou *-m* (*myslim*, *vim*).

Dalším častým jevem jsou pauzy, během kterých se respondent rozmýšlel nad výběrem výrazů a pokračováním ve svém monologu (*no a co bych tak ještě řekla...*; *na obchodní akademii ... na obchodku se hlásím*).

Respondenti ve velké míře používali melodii, ať už se jednalo o stoupání hlasu na konci zjišťovací výpovědi nebo klesání hlasu pro ukončení své výpovědi oznamovacího druhu.

7 MORFOLOGICKÁ ROVINA V MLUVĚ ŽÁKŮ

V morfoložické rovině se nejčastěji setkáváme s nespisovnými koncovkami u adjektiv. Velmi frekventovanou koncovkou je *-ej*, kterou můžeme najít ve výrazech jako *dobřej, jinej, hladovej, takovej, druhej*. Někteří z respondentů použili ve svých výpovědích nesprávný tvar substantiva – *pak jsem čekal na trénink s mužema, užili jsme si to s holkama.*, ve kterých použili unifikovanou koncovku – *ma* v instrumentálu plurálu.

Frekventovaným slovním druhem jsou ukazovací pronomina, která se objevují ve všech nahrávkách, a která jsou využívána za účelem bližšího přiblížení skutečnosti či předmětu (*To už jako pletu kroky a jsem hlavou jinde. Užili jsme si to s holkama. Musím si odpočínout, to si jako lehnu.*). Jeden z respondentů použil nespisovný tvar pronomena *ňáký* a další z nich nespisovnou unifikovanou koncovku u vztažného pronomina *-ma* v instrumentálu plurálu – *kterýma*.

Z hlediska frekvence slovních druhů jsou ve velké míře zastoupena dějová verba z důvodu výběru tématu pro rozhovor (*tancuji, dělám, učím se, chodím*). Používají hovorové tvary jako *zandám, valím* či *hrotit*. U verbů můžeme také zaznamenat přehlasované *i > u* v 1. os. sg. ind. prez. akt. (*lituju, připravuju*) nebo diftongizaci *y > ej* (*bejt*).

Užívanými adverbii jsou *celkem, docela, potom, pak a teďkon*, konjunkcemi *jako, a, takže*, a *protože* a interjekcemi *hele, fuj, hah*.

8 SYNTAKTICKÁ ROVINA V MLUVĚ ŽÁKŮ

V syntaktické rovině je nejvýraznější porušování slovosledu, respondenti umisťují určitý tvar slovesný na konec větného celku (*na obchodku se hlásím; já svojí oblíbenou knížku nemám*).

Jednotlivé výpovědi se skládají převážně z jednoduchých vět, které nejčastěji obsahují predikát v indikativu přítomného či minulého času (*tam na nás jako koukali; kdo je tvůj vzor; tréninky mám v pondělí a ve středu*). Pokud se setkáme se souvětími, která jsou nejčastěji typu podřadného, jsou ve velké míře spojené pomocí malého inventáře podřadicích konjunkcí *tak, a tak, takže, a pak, protože* (*a snažila jsem se teda číst v angličtině, protože tu mám jako ráda; musíme být speciálně oblečení, takže kalhoty, košile, sako, kravata*). Ve funkci spojovacího výrazu je užíváno pouze jedno zájmeno *který* (*mám pět kamarádů, se kterými vždycky chodím*). Též ale někteří respondenti využívají souvětí souřadné ve slučovacím poměru (*ze začátku děláme jako rozvíčku a potom trénujeme na soutěže; škola mě trápí a myslím si...*) nebo v poměru odporovacím (*vyhrála jsem dva kosmetický balíčky, ale ani jedno z toho nevyužiju; no, ještě jsem vyhrála vínko, ale to rodiče ještě neví*).

Jednalo se o rozhovor mezi žáky z jedné třídy, mohli jsme proto očekávat, že se budou navzájem oslovovat svými křestními jmény či přezdívkami. V našich nahrávkách nacházíme hypokorystika jako *Barú* nebo *Péťo*, ale také expresivní oslovení – *hovado* či *vole*. J. Zeman⁴² uvádí, že s oslovením *ty vole* jsme se mohli setkat již v roce 1916, kdy ho užívali dospívající kluci v běžné konverzaci mezi sebou. Zvláštnosti větné skladby jsou v rozhovorech citoslovce – *hele, fuj* či *ježiši*.

Dále se setkáváme s anakolutem (*na obchodní akademie... na obchodku se hlásím; hele, byla tam maska na nohy, tak to možná vyzkouším*) nebo s apoziopézí (*no a co bych tak ještě řekla...*).

⁴² Kol. autorů. *Sociolekty v různých sférách komunikace*. 2023, s. 157.

9 LEXIKÁLNÍ ROVINA V MLUVĚ ŽÁKŮ

Z hlediska lexikonu v mluvě žáků můžeme v našem sběru doložit výrazivo spisovné i nespisovné.

Neutrální výrazy nacházíme u druhů společenských tanců, protože jeden z žáků mluvil o probíhající přípravě na závěrečný ples (*jive, waltz, chacha, tango*), dále v označení pro blízké (*kamarád, babička*) či pro instituce (*obchodní akademie, posilovna*). Někteří respondenti mají zálibu ve sportu, a proto se setkáváme s výrazy jako *brankářka, tenis, házená aj.* Jedna z žákyň popisovala svou zálibu v anglickém jazyce a její plánovaný výlet do Spojeného království. V jejím monologu tak zaznamenáváme výrazy jako *angličtina* či *Anglie*.

Frekventované jsou nespisovné výrazy. Důvodem může být, že se rozhovor týkal volného času, anebo že se odehrával ve školním prostředí. Právě ze sociolektu jsme se mohli setkat se slangismy z oblasti zmiňovaného školství či sportu (*matika, obchodka, přijímačky, kruháč*). Žáci dále používali nespisovné výrazy pro lokální názvy měst – *Mariánky, Kynžvart nebo Domažky*.

Obecnou češtinu dokládají výrazy *kytka* nebo *holka*.

V nahrávkách můžeme najít několik výrazů zastupující hovorovou češtinu. Respondenti ji využívali pro pojmenování rodinných příslušníků (*taťka, mamka*), událostí (*narozky*) nebo zhodnocení situace či předmětu (*mega, klasika*).

Důvodem frekventovaného užívání anglicismů může být používání sociálních sítí a internetu. V nahrávkách se můžeme setkat se slovy jako *gym boy, breakdown, shaker, TikTok, Instagram, McDonald's atd.* Výrazy jako *vole, sranda* či *hovado* zastupují v nahrávkách vulgarismy.

Dva z respondentů ve svém monologu užili ustálené slovní spojení, přísloví – *všude dobře, doma nejlíp* a *jedním uchem sem, druhým ven*. V dialogu můžeme doložit dva frazémy – *dali pořádně přes zadek* (výhra v zápase); *ten zápas jsme zkonili* (prohra v utkání).

Setkáváme se i s různými pojmenováními v přeneseném významu, jako je nadsázka (*vypitých už hodně beden piv*), personifikace (*umírají lýtka*) nebo metonymie (*nejlepší jsou kozy* – cviky pro horní části těla)

Univerbizáty jsou *obchodka*, *distančka* či *přijímačky*. Neologismem je název hry *Lolko* a *distančka*.

Mezi respondenty jsou oblíbená i parazitní slova – adverbia *celkem*, *prostě*, *docela*, *potom a teďkon*, konjunkce *jako*, *a*, *takže* a *protože* a partikule *no*.

10 SLOVNÍK VÝRAZŮ MLUVY ŽÁKŮ NA II. STUPNI ZŠ

10.1. POPIS STAVBY HESLA

Heslo má následující strukturu:

1. hesla jsou řazena abecedně,
2. víceslovné výrazy jsou řazeny podle prvního slova, klasifikovány slovnědruhově,
3. hesla jsou zvýrazněna tučně,
4. substantiva a adjektiva jsou zapisována v nominativu singuláru, verba v infinitivu,
5. za heslovým slovem jsou údaje morfologické, u substantiva koncovka genitivu singuláru a gramatický rod, u verb slovesný rod,
6. dále je popsán lexikální význam,
7. slovník, ve kterém byla ověřována stylová charakteristika,
8. zařazení k vrstvě ve slovní zásobě,
9. za středníkem výběrově uvedeny další údaje, původ, popřípadě vznik.

Vzorová hesla

angličtina – y, f., anglický jazyk, SSJČ, neutrální.

kalorické jídlo – kombinace sub. a adj.; neověřeno.

Seznam použitých zkratk

adj. – adjektivum

f. – femininum

m. – maskulinum

n. – neutrum

sub. – substantivum

10.2. SEZNAM ZKRATEK ZDROJŮ

ASCS – *Akademický slovník cizích slov*

ASSČ – *Akademický slovník současné češtiny*

ES – *Český etymologický slovník*

GLOSBE⁴³ – *Internetový jazykový slovník*

IJP – *Internetová jazyková příručka*

NEOMAT – *Slovník neologismů*

SSČ – *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*

SSJČ – *Slovník spisovného jazyka českého*

---

⁴³ Dostupné z: <https://cs.glosbe.com/>

10.3. SLOVNÍK VÝRAZŮ

A

angličtina, -y, f., anglický jazyk, SSJČ, neutrální.

Anglie, -e, f., země v jižní části ostrova Velké Británie, SSJČ, neutrální.

B

babička, -y, f., matka jednoho z rodičů, SSJČ, neutrální.

Bageterie, -ø, f., rychlé občerstvení, kde si můžeme zakoupit bagetu, neutrální; neověřeno.

BeReal, -ø, n., sociální síť, která funguje na bázi posílání fotografií v určitý moment virtuálním přátelům, anglicismus; neověřeno.

blbost, -i, f., hloupé kousky, SSČ, zhrubělý výraz; ASSČ kolokviální expresivní⁴⁴.

bordel, -u, m., nepořádek, ASCS, vulgarismus; ASSČ kolokviální expresivní, z francouzštiny.

brankářka, -y, f., hráč určený k hájení branky při míčové hře, SSJČ, neutrální.

breakdown, -ø, m., zhroucení se, porucha, GLOSBE, anglicismus.

bus, -u, m., autobus, SSJČ, anglicismus; ASSČ kolokviální.

C

covid, -u, m., onemocnění covid-19 způsobuje koronavirus s označením SARS-CoV-2, ASSČ, anglicismus.

čeština, -y, f., školní předmět český jazyk, ASSČ, neutrální.

D

debil, -a, m., hlupák, ASCS, zhrubělý výraz; ASSČ kolokviální expresivní, z latiny.

distančka, -y, f., distanční výuka, NEOMAT, neologismus; univerbizace.

⁴⁴ Pokud ASSČ udává dostupnou stylovou charakteristiku jinou než SSČ nebo IJP je uvedena v hesle také.

Domažky, -ø, f., pluralium tantum, město v Plzeňském kraji, nespisovné; neověřeno⁴⁵.

doučování, -í, n., doplnění svých vědomostí, IJP, neutrální; verbální substantivum.

E

extrovert, -a, m., člověk orientovaný na okolní svět, vztahy a komunikaci, ASSČ, neutrální; z latiny.

F

fyzika, -y, f., věda zabývající se studium zákonitostí, přírodních jevů a vlastností hmoty a energie, ASSČ, neutrální; z řečtiny.

G

gym boy, kombinace sub. a adj., kluk chodící do posilovny, anglicismus; neověřeno.

gympl, -u., m., gymnázium, SSJČ, slangismus; ASSČ kolokviální.

H

házená, -é, f., sportovní hra, při které se míč hází s cílem dosáhnoutí branky, SSČ, neutrální.

hlasovka, -y, f., zpráva nahraná pomocí hlasu na diktafon, slangismus; univerbizace, neověřeno.

holka, -y, f., děvče, SSJČ, obecně české; ASSČ kolokviální vyšší.

hovado, -a, n., člověk zvířecí, nemravný, SSJČ, zhrubělý výraz; ASSČ kolokviální hanlivé.

huba, -y, f., ústa jako část obličeje, SSČ, zhrubělý výraz; ASSČ kolokviální expresivní.

⁴⁵ Je-li v hesle napsáno neověřeno, daný výraz nebyl nalezen v žádném z uváděných zdrojů.

CH

chaha, -y, f., moderní společenský tanec kubánského původu, ASCS, neutrální; ze španělštiny.

I

Idos, -u, m., druh internetové stránky s možností koupě jízdenek pro vlak či autobus, neutrální; neověřeno.

Instagram, -u, m., druh sociální sítě, anglicismus; neověřeno.

J

jive, -u, m., společenský tanec, který je angloamerického původu, SSČ, neutrální; z angličtiny.

K

kalhoty, -hot., f., pluralium tantum, část oděvu kryjící nohy až po pás, SSČ, neutrální.

kalorické jídlo, kombinace sub. a adj.; neověřeno.

kamarád, -a, m., přítel, SSJČ, neutrální.

kámo, zkrácená podoba slova kamarád, NEOMAT, expresivní.

karanténa, -y, f., dočasná izolace před okolím z důvodu infekčního onemocnění, SSJČ, z francouzštiny.

kec, -u, m., hloupá povídačka, SSJČ, zhrubělý výraz.

klasika, -y, f., označení pro obvyklou věc, SSČ, hovorové; z latiny.

kolektiv, -u, m., skupina lidí se stejným zájmem, SSJČ, neutrální; z latiny.

kosmetický balíček, kombinace sub. a adj.; neověřeno.

košile, -e., f., prádlo kryjící trup, SSJČ, neutrální.

kravata, -y, f., vázanka, SSJČ, neutrální; z francouzštiny.

kruháč, -e, m., skupinový trénink, který je nazýván jako kruhový trénink, při kterém obsazuje každý z účastníků jedno z připravených stanovišť, na kterém po určitou dobu pracuje, IJP, slangismus.

Kynžvart, -u, m., lokální název pro město Lázně Kynžvart, nespisovné; zástupné jednoslovné pojmenování, neověřeno.

kytička, -y, f., zdobnělina ke kytici, SSJČ, expresivní výraz.

kytka, -y, f., hovorový výraz květinu, SSČ, hovorové.

L

láčes, -ø, m., oběd, slangismus; neověřeno.

lambádička, -y, f., anglicismus; zdobnělina, neověřeno.

Lolko, -ø, n., počítačová hra, NEOMAT, neologismus; univerbizát.

love, -ø, n., peníze, GLOSBE, anglicismus; neověřeno.

M

mamka, -y, f., žena s dítětem, SSJČ, hovorové.

maminka, -y, f., žena s dítětem, SSČ, neutrální.

Mariánky, -ek, pluralium tantum, lokální název pro město Mariánské Lázně, nespisovné; zástupné jednoslovné pojmenování, neověřeno.

matika, -y, f., matematika, SSJČ, slangismus.

mazurka, -y, f., starší společenský tanec, který se tančí v tříčtvrtečním taktu, SSČ, neutrální.

McDonald's, -ø, m., rychlé občerstvení, anglicismus; neověřeno.

mega, -ø, n., označení pro předmět či skutečnost, která je veliká, NEOMAT, neologismus, hovorové.

Mezinárodní den žen, kombinace sub. a adj.; název významného dne v kalendáři, neověřeno.

money, -ø, peníze, GLOSBE, anglicismus, slangismus.

müsli, -ø, n., druh zdravé pochutiny složené z ořechů a ovoce, neutrální; z němčiny, neověřeno.

N

narozky, -ø, f., pluralium tantum, expresivní výraz pro narozeniny, což je výroční den našeho narození, hovorové; neověřeno.

Nerudovka, -y, f., lokální název pro střední odbornou školu obchodu, užitého umění a designu v Plzni, slangismus; neověřeno.

O

Obchodka, -y, f., obchodní akademie, slangismus; univerbizace, neověřeno.

opitý – adj., jedinec, který je oblouzený alkoholickým nápojem, hovorové; neověřeno.

P

písemka, -y., f., písemná zkouška, SSJČ, hovorové; univerbizace.

ples, -u, m., společenská zábava, SSJČ, neutrální.

pohoda, -y, f., příznivý stav klidu a štěstí, SSČ, neutrální.

polka, -y, f., druh staršího tance, který se tančí ve dvoučtvrt'ovém taktu, SSČ, neutrální.

polštářek, -ø, m., zdobnělina pro polštář, SSČ, expresivní výraz, zdobnělina.

posilovna, -y, f., tělocvična s pomůckami pro posilnění tělesné zdatnosti, SSČ, neutrální.

posilka, -y, f., tělocvična s pomůckami pro posilnění tělesné zdatnosti, slangismus; neověřeno.

protein, -u, m., jednoduché bílkoviny, SSJČ, neutrální; z řečtiny.

přijímačky, -ek, f., pluralium tantum, přijímací zkouška, NEOMAT, neologismus, slangismus (výraz je v dnešní době považován za neutrální); univerbizace, IJP hodnotí jako neformální výraz.

pumpa, -y, f., hnací pohon pro lepší výkon během sportovní zátěži, slangismus; neověřeno.

R

relax, -u, m., odpočinek, GLOSBE, anglicismus.

rezervace, -e, f., rezervování vstupenek, ASCS, anglicismus.

rozcvička, -y, f., soubor cviků sloužící k procvičení, SSJČ, neutrální.

S

sako, -a, n., krátký kabát součástí pánského obleku, SSJČ, neutrální.

shaker, -u, m., vytrásadlo, GLOSBE, anglicismus.

sranda, -y, f., legrace, SSJČ, obecné expresivní, vulgarismus.

street dance, -ø, m., kombinace sub. a adj., druh tance, který je ve stylu pouličních tanců, anglicismus; IJP hodnotí jako nesklonný výraz, neověřeno.

střelba, -y, f., při míčových hrách, vysílání střel na branku, SSJČ, neutrální.

T

taťka, -y, m., hovorový výraz pro tatínka, SSJČ, hovorové.

taneční, adj., společenská akce, na kterou lidé chodí za účelem naučit se tančit, SSJČ, neutrální.

tango, -a, n., společenský tanec, který se tančí v pomalém rytmu, SSČ, neutrální; ze španělštiny.

těláček, -a, m., tělesná výchova, slangismus; univerbizace, neověřeno.

tenis, -u, m., hra pomocí raket a odražením malých míčů přes síť, SSČ, neutrální.

TikTok, -u, m., sociální síť pro nahrávání videí, anglicismus; neověřeno.

tombola, -y, f., věcná loterie konaná při společenských zábavách, SSJČ, neutrální; z italštiny.

toast, -u, m., topinka z bílého chlebu, SSJČ, anglicismus.

trapas, -u., m., nepříjemná a trapná situace, SSJČ, expresivní výraz.

trénink, - u, m., soustavná činnost pro zlepšení výkonnosti, SSČ, neutrální.

turnaj, -e, m., krátkodobá sportovní soutěž družstev nebo jednotlivců, SSJČ, neutrální; z francouzštiny.

V

valčík, -u, m., společenský tanec v tříčtvrtečním taktu, SSJČ, neutrální; z němčiny.

Vary, -ů, pluralium tantum, krajské město Karlovarského kraje, hovorové; zástupné jednoslovné pojmenování, neověřeno.

vínko, -a, n., expresivní výraz pro víno, SSJČ, expresivní výraz, zdrobnělina.

vůl, -ø, m., hlupák, též nadávka, SSČ, zhrubělý výraz, vulgarismus.

volejbal, -u, m., kolektivní hra, při které se musí míč dostat přes síť na pole soupeře, SSJČ, anglicismus.

W

waltz, -u, m. moderní společenský tanec pomalého tempa, který se tančí ve tříčtvrtečním taktu, SSČ, neutrální.

Z

zumba, -y, f., cvičení za doprovodu rytmické hudby kombinující aerobní cviky s prvky z latinskoamerických tanců, ASSČ, neutrální.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo získat dostatečný počet výraziva, které by charakterizovalo mluvu žáků na II. stupni ZŠ, a následně jej analyzovat z jazykového hlediska dle zvolených kritérií.

Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část přináší teoretický základ pro následnou analýzu získaného výraziva, je charakterizováno pubertální období a vymezeny pojmy jazyk a řeč včetně stratifikace národního jazyka. Podrobněji je prezentován rozdíl mezi mluveností a psaností a jsou představeny mluvené jazykové prostředky typické pro jednotlivé jazykové roviny.

Jazykový materiál pro praktickou část práce jsem získala metodou dotazníkovou. Byla jsem přítomna rozhovorům sedmi respondentů, žáků, Základní školy Úšovice v Mariánských Lázních dne 6. března 2023. Nahrávek se zúčastnili žáci 9. tříd ve věku 14–15 let. Tématem rozhovoru byly koníčky a volný čas; žáci byli s tématem seznámeni těsně před nahráváním. Z tohoto důvodu si ani jeden z žáků nemohl svůj projev předem připravit.

Celkem byly získány nahrávky v rozsahu 32 minut a 14 sekund, z nichž jsem excerpovala více než 2000 slov. Následovalo ověřování stylových příznaků uvedených u daných lexémů ve slovníkových zdrojích – *Slovník nespisovné češtiny*, *Výběrový slovník českých slangů*, *Slovník spisovného jazyka českého*, *Slovník neologismů*, *Slovník spisovné češtiny*, *Český slovník frazémů a idiomatiky*, *Akademický slovník cizích slov*, *Český národní korpus*, *Český etymologický slovník*, *Internetová jazyková příručka* a *Internetový jazykový slovník*.

Dále jsem se zabývala analýzou výraziva a jeho přiřazením k jednotlivým jazykovým rovinám. V rovině foneticko-fonologické mohu doložit, že v žákovských projevech se objevuje hezitační zvuk, který byl velmi frekventovaným jevem (*eee, hah, no*). Dále jsem zjistila, že respondenti vyslovují nedbale. Žáci krátili souhlásku *-i* před koncovkou *-m* (*myslim, vim*), zjednodušovali souhláskové skupiny (*kerá*), anebo vynechávali náslovného *j* u verb či adverbií, a to u spisovné (*sou, si*) i nespisovné výslovnosti (*přidu, eště*). Překvapivé byly situace, kdy jsem měla při rozhovorech možnost zaznamenat melodii, a to při tázací či oznamovací výpovědi. Jedinci ve svých rozhovorech často používali pauzy z důvodu jejich nepřipravenosti (*na obchodní akademii ... na obchodku se hlásím*).

V rovině morfologické žáci užívají v instrumentálu plurálu unifikovanou koncovku *-ma* u substantiv a pronomen (*užily jsme si to s holkama; mám pět kamarádů, se kterýma vždycky chodím*) a nespisovnou koncovku *-ej* v adjektivech (*takovej, hladovej*), která vznikla úžením

ý v *ej*. Využívali velké množství dějových verb s ohledem na téma volného času a koníčků (*učím se, tancuji*). U verb jsem zaznamenala tvary nepřehlasované v 1. os. sg. ind. prez. akt. (*lituju, připravuju*) nebo upravené diftongizací *y > ej* v kořeni (*bejt*). Dále mohu doložit, že velmi frekventovaným slovním druhem jsou pronomina ukazovací, především pronomem *to* (*musím si odpočinout, to si jako lehnu*). Adverbii užívanými žáky jsou *potom, ted'kon, pak*, konjunkcemi – *jako, a, protože*, a interjekcemi *hele, fuj, hah*.

V syntaktické rovině bylo zjištěno, že žáci využívají především věty jednoduché, které obsahují verbum v indikativu přítomného či minulého času (*tam na nás jako koukali; kdo je tvůj vzor*). V souvětí podřadné respondenti užívají malý inventářem konjunkcí (*a snažila jsem se tedy číst v angličtině, protože tu mám jako ráda; musíme být speciálně oblečení, takže kalhoty, košile, sako, kravata*). Jediným zájmenem ve funkci spojovaného výrazu je *který* (*mám pět kamarádů, se kterými vždycky chodím*). Žáci používali i souvětí souřadné, nejčastěji ve slučovací či odporovací poměru (*škola mě trápí a myslím si....; no, ještě jsem vyhrála vínko, ale to rodiče ještě neví*). Nedílnou součástí syntaktické roviny bylo také užívání odchylek od pravidelné větné skladby, nejčastější je anakolut (*na obchodní akademii... na obchodku se hlásím*) a apoziopse (*no a co bych tak ještě řekla...*). Z pohledu slovosledného respondenti umísťovali predikát na konec větného celku (*já svoji oblíbenou knížku nemám*). Jediní ve svých rozhovorech používali při oslovení svého spolužáka nejen hypokorystika (*Barú, Pěťo*), ale také expresivní vyjádření – sémanticky vyprázdňené vulgarismy (*hovado* nebo *vole*).

V rovině lexikální jsem se zaměřila na výrazivo z jednotlivých jazykových vrstev. Mohu doložit, že žáci využívají všechny jazykové vrstvy – neutrální výrazy (*kamarád, Anglie, posilovna*), slangismy (*obchodka, matika*), obecnou češtinu (*kytka, holka*), hovorovou češtinu (*taťka, narozky, klasika*) a anglicismy (*gym boy, Instagram, breakdown*). Žáci také používají více univerbizáty (*obchodka, hlasovka, distančka*) než multiverbizáty. Regionální původ mluvčích je patrný z užívání lokálních zkrácených názvů pro města – *Mariánky, Domažky, Kynžvart*. V rozhovorech jsem zaznamenala pouze dvě přísloví (*všude dobře, doma nejlip* a *jedním uchem sem a druhým ven*) a dva frazémy (*dali pořádně přes zadek* – výhra v zápase; *ten zápas jsme zkonili* – prohra v utkání). Žáci používají i různá pojmenování v přeneseném významu – nadsázku (*vypitých už hodně beden piv*), personifikaci (*umírají lýtka*) nebo metonymii (*nejlepší jsou kozy* – cviky pro horní část těla). Frekventovanými

parazitickými výrazy jsou především adverbia (*celkem, potom, teďkon*) a konjunkce (*jako, a, protože*).

V úvodu práce jsem si stanovila tři hypotézy.

Předpokládala jsem, že expresivní výrazy budou převažovat nad výrazy neutrálními. Danou hypotézu nemohu potvrdit. Podle mých čítajících 98 slov ve slovníku se expresivních výrazů nacházelo v rozhovorech méně než neutrálních, a to v poměru 16:35. Žáci používali pro zdobněliny (*vínko*) nebo domácká slova (*maminka*). Neutrálními výrazy jsou v rozhovorech názvy tanců (*jive, chacha* aj.) nebo institucí (*obchodní akademie, posilovna*).

Dále jsem předpokládala, že v mluvě žáků budou obsaženy anglicismy z důvodu každodenního používání internetu a sociálních sítí, které ovlivňují mluvu nejen žáků II. stupně ZŠ. Danou hypotézu mohu také potvrdit. Celkový počet anglicismů v rozhovorech byl 16 tj. 16,3 % z analyzovaných výrazů ve slovníku. V rozhovorech jsem zaznamenala *Instagram, Tiktok, BeReal, shaker, gym boy atd.*

Třetí hypotéza byla, že se v mluvě žáků budou nacházet vulgarismy. Danou hypotézu mohu potvrdit, protože jsem se s vulgarismy setkávala ve chvílích, kdy jeden z respondentů oslovoval toho druhé (*hovado, debil, vůl*). Jedná se však o sémanticky vyprázdněné vulgarismy. Očekávala jsem, že se vulgarismů bude v rozhovorech nacházet více, avšak se domnívám, že se žáci vyhýbali užívání vulgarismů z důvodu mé přítomnosti během nahrávání a také byli ovlivněni školním prostředím, ve kterém nahrávání probíhalo.

Domnívám se, že se má práce může stát východiskem dalšího zkoumání. Bylo by podle mého názoru dobré, výzkum zopakovat s větším množstvím respondentů a provést následnou a podrobnější analýzu.

RESUMÉ

This bachelor's thesis deals with the speech of elementary school students. The work is divided into two parts – theoretical and practical.

The theoretical part provides a theoretical basis for the subsequent analysis of the acquired expression, the pubertal period is further characterized and the terms language and speech stratification of the national language are defined. The difference between speaking and writing is explained in more detail, and spoken language devices typical for individual language levels are presented.

In the practical part, we collected expressions from this area, analyzed them according to selected criteria and compiled a dictionary from them. We obtained language material using recordings of students' conversations about their hobbies. In the dictionary, the meaning and origin of each term is explained. The results of the analysis are presented at the end of the work.

SEZNAM LITERATURY**Literatura**

- BĚLIČ, Jaromír. *Přehled nářečí českého jazyka*. Dotisk. Praha: Univerzita Karlova, 1981.
- CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. V Praze: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.
- ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9.
- ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-00-3.
- ČMEJRKOVÁ, Světa a HOFFMANNOVÁ, Jana. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Lingvistika (Academia). Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1970-7.
- DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.
- FILIPEC, Josef a František ČERMÁK. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985. Studie a práce lingvistické.
- GAVORA, Peter. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-104-9.
- GERLINGEROVÁ, Pavla. Redundantní užití zájmen, příslovcí a částic v mluveném projevu žáků ZŠ. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, 2014. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ivana Kolářová, CSc.
- HAUSER, Přemysl. *Základní pojmy z nauky o slovní zásobě a tvoření slov*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4841-6.
- HOFFMANNOVÁ, Jana a MÜLLEROVÁ, Olga (ed.). *Čeština v dialogu generací*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1549-5.
- HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ a Kamila MRÁZKOVÁ, ed. *Syntax mluvené češtiny*. Praha: Academia, 2019. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-2961-4.
- HUBÁČEK, Jaroslav. *Čeština pro učitele*. Vyd. 4., upr. [i.e. Vyd. 5.]. [Odry]: Vade Mecum Bohemiae, 2010. ISBN 978-80-86041-37-7.

- HUBÁČEK, Jaroslav. *Kapitoly o sociolektech a sociolektologii*. Poznaň: Instytut Filologii Słowiańskiej. Uniwersytet im. A. Mickiewicza, 2012. ISBN 9788363090081
- HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988.
- HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. 2., dopln. a přeprac. vyd. Ostrava: Profil, 1981.
- HUBÁČEK, Jaroslav. *Výběrový slovník českých slangů*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2003. ISBN 80-7042-629-2.
- HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost : historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, c2009. ISBN 978-80-7345-198-1.
- JAKLOVÁ, Alena. *Mluva mládeže v Jižních Čechách*. České Budějovice: Pedagogická fakulta [České Budějovice], 1983
- KARLÍK, Petr; NEKULA, Marek; RUSÍNOVÁ, Zdenka a GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7106-624-8.
- KLINDOVÁ, Luboslava a Eva RYBÁROVÁ. *Psychologie 2: vývojová psychologie pro 2. ročník středních pedagogických škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Učebnice pro střední školy.
- Kol. autorů. *Sociolekty v různých sférách komunikace*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1193-1.
- KOPŘIVOVÁ, Marie a Martina WACLAWIČOVÁ, ed. *Čeština v mluveném korpusu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Studie z korpusové lingvistiky. ISBN 978-80-7106-982-9.
- MÜLLEROVÁ, Olga; HOFFMANNOVÁ, Jana a SCHNEIDEROVÁ, Eva. *Mluvená čeština v autentických textech*. Jinočany: H & H, 1992. ISBN 80-85467-96-8
- REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Třetí vydání (druhé přepracované a rozšířené vydání). Praha: Leda, 2015. ISBN 978-80-7335-393-3.
- RYSOVÁ, Kateřina. *Slangový projev mládeže: slovník současné hovorové češtiny*. České Budějovice: Pedagogické centrum České Budějovice, 2003. Ediční řada C. ISBN 80-7019-013-2.

SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ, Lucie; VAŇKOVÁ, Irena a WIENDL, Jan (ed.). *Lidský život a každodennost v jazyce*. Opera litterarum bohemicarum studentium magistrorumque. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016. ISBN 978-80-7308-703-6.

SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ, Lucie. *Osvojování jazyka dítětem*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3341-1.

SGALL, Petr a HRONEK, Jiří. *Čeština bez příkras*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2459-4.

Slang a argot: sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008. V Plzni: Pedagogická fakulta ZČU, 2008. ISBN 978-80-7043-764-3.

ŽANTOVSKÁ, Irena. *Rétorika: teorie a praxe*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-57-0.

Internetové zdroje

BACHMANNOVÁ, Jarmila. *Česká nářeční skupina*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník [online]. [cit. 11.12.2022]. Dostupné z:
<https://www.czechency.org/slovník/%C4%8CESK%C3%81%20N%C3%81%C5%98E%C4%8CN%C3%8D%20SKUPINA>

BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Anglicismy v českém lexiku*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 01.12.2022]. Dostupné z:
<https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY%20V%20%C4%8CESK%C3%89M%20LEXIKU>

ČERMÁK, František. *Frazém a idiom*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník [online]. [cit. 07.06.2023]. Dostupné z:
<https://www.czechency.org/slovník/FRAZ%C3%89M%20A%20IDIOM#fraz%C3%A9m>

ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika*. CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 07.06.2023]. Dostupné z:
<https://www.czechency.org/slovník/FRAZELOGIE%20A%20IDIOMATIKA>

dějepis.com. *dějepis.com* [online]. [cit. 02.04.2023]. Dostupné z:
<https://www.dejepis.com/vyvoj-lidske-rci/>

- FRKOVÁ, Veronika. *Mluvený projev příslušníku starší generace* [online]. Plzeň, 2012 [cit. 12. 12. 2023]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/4467/1/BPVeronikaFrkova.pdf>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita, fakulta pedagogická. Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Málková
- GREPL, Miroslav a NEKULA, Marek. *Postojová částice*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 01.12.2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/POSTOJOV%C3%81%20%C4%8C%C3%81STICE>
- HOFFMANOVÁ, Jana. *Projevy mluvené a psané*. CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. cit. 07.06.2023]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/PROJEVY%20MLUVEN%C3%89%20A%20PSAN%C3%89>
- Hoffmanová, Jana. *Prostěsdělovací styl*. [cit. 02.12. 2023]. CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 02.12. 2023]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/PROST%C4%9ASD%C4%9ALOVAC%C3%8D%20STYL>
- Jazyk a řeč – *Nesmrtelnost chrousta*. Nesmrtelnost chrousta [online]. [cit. 01.04.2023]. Dostupné z: <https://nesmrtelnost.chrousta.cz/jazyk/jazyk-a-rec/>
- Jednotlivé slangy a slangové okruhy. *Slangy.cz* [online]. [cit. 10.04.2023]. Dostupné z: http://www.slangy.cz/SNC_Slangy.html
- Karlík, Petr. Biskup Petr. *Adverbium*. Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 09.03.2024]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ADVERBIUM>
- KARLÍK, Petr. *Vsuvka*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník [online]. [cit. 13.03.2024]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/VSUVKA>
- KOLLEROVÁ, Lucie. *Současný sociolekt v gastronomii* [online]. Plzeň, 2023 [cit. 12. 12. 2023]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/53525/1/Bakalarska%20prace-KOLLEROVA.pdf>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita, fakulta pedagogická. Vedoucí práce: doc. PaedDr. Helena Chýlová, Ph.D.
- KRČMOVÁ, M. a CHLOUPEK, J. Národní jazyk. *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 01.12.2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/N%C3%81RODN%C3%8D%20JAZYK>

KRČMOVÁ, Marie. *Funkční styl*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník [online]. [cit. 11.12.2022]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/FUNK%C4%8CN%C3%8D%20STYL>

KRČMOVÁ, Marie. *Hezitační zvuk*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 05.05.2023]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/HEZITA%C4%8CN%C3%8D%20ZVUK>

KRČMOVÁ, Marie. *Stratifikace současné češtiny*. Phil.muni.cz [online]. [cit. 01.02.2023].

Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-012.pdf>

KROCOVÁ, Monika. *Současné výrazivo z oblasti módy* [online]. Plzeň, 2020 [cit. 05. 05. 2023]. Dostupné z:

<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/44718/1/Bakalarska%20prace%20-%20Monika%20Krocova.pdf>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita, fakulta pedagogická. Vedoucí práce: doc. PaedDr. Helena Chýlová, Ph.D.

MARTINCOVÁ, Olga. *Neologismus*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 01.12.2022]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/NEOLOGISMUS>

Naše řeč – *Připomínky k hierarchii členění českých nářečí*. Naše řeč – Základní informace [online]. [cit. 16.04.2023]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6252>

NEBESKÁ, Iva. *Spisovná čeština*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 01.12.2022]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/SPISOVN%C3%81%20%C4%8CE%C5%A0TINA>

Obecná čeština. Čeština [online]. [cit. 01.05. 2023]. Dostupné z:

<https://cestina.wbs.cz/Obecna-cestina.html>

PALKOVÁ, Zdena. *Intonace v popisu prozodie*. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 05.05.2023]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/INTONACE%20V%20POPISU%20PROZODIE>

Rusínová, Zdenka. *Deadjektivní adverbium*. Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 09.03.2024]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/DEADJEKTIVN%C3%8D%20ADVERBIUM>

Rusínová, Zdenka. *Pronominální adverbium*. Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 09.03.2024]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/PRONOMIN%C3%81LN%C3%8D%20ADVERBIUM>

STARÁ, Jana. *Současný sociolekt blogerů a jůtuberů* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 12. 12. 2023]. Dostupné z: https://portal.zcu.cz/StagPortletsJSR168/PagesDispatcherServlet?pp_locale=cs&souborIndex=0&pp_reqType=render&pp_portlet=PlagiatyPortlet&pp_page=transfer&pp_nameSpace=G642641&podobnostIndex=2&co=soubor&adipIdno=92784. Diplomová práce. Západočeská univerzita, fakulta pedagogická. Vedoucí práce: doc. PaedDr. Helena Chýlová, Ph.D.

UHLÍŘOVÁ, L. Slovosledný typ. *CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 07.06.2023]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/SLOVOSLEDN%C3%9D%20TYP#voln%C3%BD%20slovosled>

VESECKÝ, Lukáš. *Současný sociolekt v šermířském prostředí* [online]. Plzeň, 2020 [cit. 12. 05. 2023]. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/41633/1/Vesecky_BP.pdf. Bakalářská práce. Západočeská univerzita, fakulta pedagogická. Vedoucí práce: doc. PaedDr. Helena Chýlová, Ph.D.

ŽAŽA, S. *Hyperbola*. *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 20.03.2024]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/HYPERBOLA>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1 - Spisovné a nespisovné prostředky, s. 10

PŘÍLOHY**Nahrávky mluvy žáků – 9. ročník ZŠ.****Záznam 1**

Žák 1: Tak Barú, jak jde příprava na přijímačky?

Žák 2: Takže, já se připravuju na přijímačky.... Začala sem celkem pozdě a celkem toho teďkon lituju, protože se celkem bojím, že bych se nedostala. Ale tak celkem to nějak musím zvládnout. Prostě to tak nějak zandám. No a na druhou stranu, když se někam nedostanu, tak se dostanu jinam.

Žák 1: Máš nějaké doučování?

Žák 2: Mám s panem učitelem Zeithammlem.

Žák 1: A ten tě učí na něco?

Žák 2: Na matiku

Žák 1: Jako ve škole, jestli tě na něco učí?

Žák 2: Jo, na fyziku.

Žák 3: Je to tvůj oblíbený předmět?

Žák 2: Ne.

Žák 1: Co ti de víc? Čeština nebo matika?

Žák 2: Čeština. O dost více jako.

Žák 3: A co ti nejde v maticí?

Žák 2: Úlohy o pohybu, o společné práci... to bych tady byla dlouho... no prostě matika je hrozná, no.

Žák 3: A jaký předmět teď máš nejradši?

Žák 2: Češtinu.

Žák 4: Hah, s paní učitelkou Milfaitovou.

Žák 1: A z učitelů?

Žák 2: Paní Špiříkovou... a paní Mikulenkovou.

Žák 1: Na jakou školu se hlásíš?

Žák 2: Na obchodní akademii... na obchodku se hlásím. Do Plzně a do Karlových Varů.

Žák 4: A nějaký koníček, který děláš?

Žák 2: Aktuálně koníčky nemám, ale tancovala sem osm let. Poslední roky mě to přestávalo bavit.

Žák 4: A co si tancovala?

Žák 2: Eee, zumbu a street dance.

Žák 4: A kde?

Žák 2: V dance studiu Wanted tady v Mariánkách.

Záznam 2

Žák 1: No, tak, můj největší koníček je tancování. Tancuju už přes 12 let a pořád mě to baví. Ještě jako docela. Tréninky mám v pondělí a ve středu. Aaa. Ze začátku děláme jako rozcvičku a potom trénujeme na soutěže, protože teďkon je jako období soutěží, takže už nás to za chvíli čeká. Jako teďkon ještě nervózní nejsem. Ale jak je to pak ještě blíž a blíž, tak jako už nervózní sem. To už je špatný. To už jako pletu kroky a sem hlavou jinde. Teďkon o víkendu sme měli jakože ples. Docela sem si to užila. Prodávala sem tam tombolu a rozdávala. To mě docela bavilo. Užila sem si to s holkama.

Žák 2: A vyhrála jsi něco v tombole?

Žák 1: To víš, že sem vyhrála! Hele, vyhrála sem dva polštářky, tak ty sem dala hned mamce. Vyhrála sem dva kosmetický balíčky, ale ani jedno z toho nevyužiju. Hele, byla tam maska na nohy, tak to možná vyzkouším.

Žák 3: A vyhrála si seno?

Žák 1: Ty jo, to sem nevyhrála, ale chtěla jsem ho.

Žák 3: A pro tatku, když máš skoro všechno pro tvoji rodinu?

Žák 1: Jo, to sem vyhrála olej do auta.

Žák 2: Tak to je mega super.

Žák 1: Tak to se mi hodně líbilo. Já jsem hodně rodiče pozlobila, tak sem jim vyhrála.

Žák 3: Jasně, si splatila dluhy.

Žák 1: No, právě. No, ještě sem vyhrála vínko, ale to rodiče ještě neví, protože to chci dát mamince. Jako teď bude mezinárodní den žen, tak jí to chci dát.

Žák 4: To je v březnu?

Žák 1: To je v březnu ne?

Žák 5: Však to je teď. Ve středu.

Žák 1: No... Tak ona to zatím ještě neví. Já jí to chci tedy dát. Chci jí ještě kytičku koupit, kerá by jí udělala radost.

Žák 5: Ježiši.

Žák 2: No, Šimone, mezinárodní den žen.

Žák 1: No, mamince něco kup.

Žák 5: A kdy?

Žák 1: Ve středu. No a co bych tak ještě řekla... Ráda čtu... eee... já svojí oblíbenou knížku nemám, mám jich hodně víc. A snažila sem se teda číst i v angličtině, protože tu mám jako ráda a mám ráda i paní učitelku Jelínkovou, takže, tak jako sem se snažila, ale jako nevím, jestli bych zvládla celou knížku, no. A teď pojedeme do Anglie, to se těším. Tak to se hodně těším, tak snad si to užiju.

Žák 5: Tak to musíš mít hodně peněz.

Žák 1: No, hodně money.

Záznam 3

Žák 1: Takže já vám dnes popíšu svoje klasické úterý. Ráno vstanu, du na záchod. To je klasika. Vyčistím si zuby. Du si udělat snídani, to je většinou protein, ten si naliju do svého shakeru. Připravím si tašku, kolem 7.40 odcházím do školy. To mí trvá tak 15 minut. Ve škole to je už teď taková pohoda před těma příjmačkama. Moc nic neděláme. I když někteří učitelé to dost hrotí. V úterý máme 6 hodin, pak du domů, udělám si láčes, pak si lehnu na chvíli. Pak jdu na trénink na hřiště. Na trénink se nás schází kolem 10–11 lidí. Je to dobrý. Začínáme rozcvičku, pak hrou na pohyblivost, pak děláme trénink, děláme střelbu, pak jdem normálně hrát na malý branky. Normálně 6 na 6 proti sobě. Pak jdu do šatny, převlíknu se, pak jdu domů. A pak jelikož máme za dva měsíce ples, tak máme taneční, abychom se naučili tancovat. Takže přídem. Posadíme, učí nás pan Polák a pí učitelka

Špíříkova z naší školy. Musíme být speciálně oblečení, takže kalhoty, košile, sako, kravata. Učíme nás kolem 7 tanců. Takže waltz, valčík, polku, tango, jive, chacha, mazurka... nejtěžší je asi polka, tam se nejvíc skáče, tak se u toho zapotím. Nejhorší je, že se každý tanec tancuje kolem 3-4 minut, takže mi z toho umírají lýtka. Pan Polák je svůj, jako de to no. Není to tak špatný, kdyby tam byl lepší učitel, tak je to lepší. To vim. Pak jdu domů, dám si něco lehčího k jídlu a jdu spát.

Záznam 4

Žák 1: Takže já se jmenuju Lucka Petráková a dnes tak budu mluvit...eee... no prostě takhle. My jsme v devátý třídě...a teď je to pro nás takový složitý, protože máme přijmačky, a to není takový lehký, takže bych chtěla mluvit o mém doučování, protože toho mám jako dost. Takže v pondělí přídu vždycky ze školy a jako lehnu si, protože ve škole jako je to dost náročný. Tak si jako lehnu, protože ste jako unavení. Du na TikTok, na Instagram, a pak přijde v 17 pan doučovatel Tomáš. Doučuje teda skoro celou naši třídu.

Žák 2: Jo, to mě taky.

Žák 1: Z matiky, že?

Žák 2: Ano, ano.

Žák 1: Protože je fakt dobrej a umí to dobře vysvětlit. Ale občas je to strašně trapný, protože třeba řeknu, že 7krát 3, no prostě hroznou blbost, tak je mi to strašně trapný. No, ale já si myslím, že to nějak neřeší, že je na to zvyklej. No, takže to mám hodinu. To my bereme různý jako věci z tý matiky. No, pak odejde, to si lehnu zase. Musím si odpočinou, to si jako lehnu. Pak dělám školu.

Žák 2: No, a to mi ještě pak posíláš, co ste dělali.

Žák 1: Jo, no, díky Pét'o za připomenutí. To ještě nahrávám hlasovky na Instagramu Pét'e, protože ta má taky Tomáše na doučování, takže jí říkám, co jsme dělali, jaký se mi staly trapasy při tom. No, ale Pét'a mě vždycky podpoří. To je super holka. No, a potom mám ještě doučování ve středu, protože se ještě hlásím na cestovní ruch na Nerudovku do Plzně. A tam jezdím každou středu od půl 6 do 7. Mám vždycky češtinu a matiku. Každý týden se to střídá. Hned tu první hodinu sem si tam našla kamarádku, takže sem jako ráda. Já sem sice extrovert a jako dokážu se bavit s lidma, ale docela sem se bála, že si tam nikoho nenajdu, ale naštěstí jako jo, tak sme si tam hned vyměnily Instagramy, a pak sme si tam

spolu vyfotily Bereal, takže jako sem fakt ráda, že tam někoho mám. A pak většinou tam jako s mamkou jezdím autem, takže pak demě třeba do bageterie nebo do McDonald's, ale ne jako každěj tejden. Pak jedeme jako domů, cesta trvá tak hodinu, takže sem doma tak v 8. No a pak už se učím zbytek jako doma, pak jako do pondělí nic nemám. Už s nikým doučování. Podle nálady se učím. No, a ve čtvrtek máme volejbal, tam je to jako dobrý. Ale já sem si zlomila malíček, takže sem tam jako nechodila. Paní trenérka byla na mě trošku naštavná, jako trošku to na ní vidím. No a tak... mně je to nějak jedno. A pak sem měla ještě tréninky tenisu, ale pan trenér Adam je trošku takovej jinej, a tréninky si dělal, tak jak chtěl a teď jsou tréninky ve středu, což já nemůžu. Takže na tréninky teď už nechodím a on jako trenér byl takovej... no jako...

Žák 2: Řekni to!

Žák 1: Jako na plnou hubu?

Žák 2: Jo.

Žák 1: Prostě je to debil. Prostě je takovej vlezlej, má blbý narážky, nebo blbý kecy, ale jako tréninky byly v pohodě. Vybíjela sem si zlost ze školy, takže sem tam dávala jako rány, vybíjela sem si tam zlost ze školy. Ale jako doufám, že se k tomu vrátím.

Záznam 5

Žák 1: Takže já sem Petra Štruncová a asi 9 nebo 10 let sem hrála házenou. Byla sem brankářka. Jako byla sem v tom celkem dobrá jako. I mě to bavilo, ale pak sem se z toho dost stresovala. Kolektiv taky nebyl zrovna dobrej, trenéři taky. Když sem tam šla, tak sem byla ve stresu, fakt sem se tam bála chodit a udělat jakoukoli chybu. Tak sem tam pak skončila. Až teda na třetí pokus, protože mi to vždy rozmluvili. A pak sem teda začala tancovat. Nejdříve zumbu, protože mi to přišlo na začátek takový jednodušší. A potom byla karanténa, Covid, že jo? Byla distančka, nic se nemohlo a potom, tak sem další rok začala tancovat street dance, což si myslím, že mě jako posunula dál v tom tancování a zjistila sem, že je to něco, co mě fakt baví. Tréninky máme 2 až 3krát do týdně, což mi vyhovuje. Zatímco na tý házený se trénuje fakt fest každý den a do toho ještě o víkendech jezdí na turnaje. A právě mě to teď hodně vyhovuje ohledně školy, na kterou mám víc čas. A mám čas i na osobní život. No a i teď, kdy se musím pořádně připravovat na přijmačky, protože na gympl, kam se hlásí hodně lidí, tak se musím fakt učit.

Žák 2: Na gympl sem do Mariánek.

Žák 1: Jo, sem do Mariánek a do Varů. Asi bych chtěla víc do těch Varů. Tam a škola byla taková hezčí, prostě takový lepší a tak. Ale kdybych byla nakonec tady v Mariánkách, tak by mi to asi ani nevadilo. Protože no, že, fuuj, všude dobře, doma nejlíp. Takže tak no.

Záznam 6

Já sem Pavel Štrunc a rád bych tady popsal svůj takovej běžnej den. Většinou ráno vstávám okolo půl 7 nebo třičtvrtě na 7. Eee, dám si sprchu a dělám si snídani se svačinou. Většinou si ke svačině dávám tvaroh s müsli a proteinem, k tomu čtyři toasty. A k snídani většinou dva až tři toasty. Potom jdu školy, okolo 7:50 až 7:55, někdy i později sem ve škole, a připravuji si na první hodinu. Po první hodině máme klasicky přestávku, kdy děláme blbosti s klukama, a potom máme druhou hodinu, která je vždycky nejhorší, protože je to nejčastěji matika nebo čeština. A potom je velká přestávka, kterou většinou celou proležím v jídle, protože sem prostě hladovej a sním skoro celou svoji svačinu. Potom máme další hodiny...a potom...eee... škola mě prostě trápí a myslím si, že mi psychicky ubližuje. Po škole jdu na oběd, po obědě jdu domů, kde si připravím a jdu do posilovny, kde trávím 2 až 2 hodiny a pů denně.

Žák 2: Sám jdeš?

Žák 1: Nejdu, nejdu. Chodím s kamarádama. Mám 5 kamarádu, se kterýma vždycky chodím. Hodně to střídáme. S tím, že každý cvičíme něco jinýho.

Žák 3: Co nejčastěji cvičíš?

Žák 1: Nejlepší jsou kozy.

Žák 3: Co?

Žák 1: No, prostě pumpa na kozy je nejlepší věc. No a potom, když přijdu z posilky domů, tak se hodně najim. Dám si hodně kalorický jídlo. Jdu do sprechy, a potom co dělám každý den, že hraju Lolko nebo poslouchám písničky a přemýšlím jako nad svým životem, že sem prostě jako takový zklamání.

Žák 4: Taže takovej breakdown.

Žák 1: Jo, jo. No, to je asi jako takovej můj den. Chodím spát okolo půl 8 až devátý.

Žák 5: A myslíš si jako o sobě, že jseš takovej gym boy?

Žák 1: Ne.

Žák 3: A chtěl bys bejt?

Žák 1: No, kdybych měl víc času.

Žák 2: No, místo školy vole.

Žák 3: A kdo je tvůj vzor?

Žák 2: Já vole ne?

Žák 1: Asi jako nemám úplně vzor.

Žák 2: Ty jsi hovado, kámo.

Záznam 7

Žák 1: Tak jo, takže, já sem Šimon Lazur, a já vám povím o mým minulým týdnem... a začnu pátkem, protože ten byla jako takovej dobrej. Ráno jsem vstal, valím to do školy, potkal jsem Kubu Novosáda, tak sme si začali povídat, měli sme těláček, tam sme jako dělali. Co jsme to dělali? Jo, kruháč. Tam na nás jako koukali. Pak tam přišel Kynžvart, tak tam na nás koukali, tak mi tako jako bylo dost nepříjemný. My jsme to měli na malý straně, protože na větší straně šplhaly malý děti. Pak sme měli fyziku, kde sme psali velký test, na který jsem nebyl vůbec připravenej, tak jsme to snad nějak zvládl. No, eee, pak jsme měli přírodopis, tak to bylo v poho, pak jsme měli zeměpis, to byla lambádička, protože to jsme si napsali písemku o Americe, dobře no. Pak jsem přišel ze školy, to jsem hodil tašku pod stůl. Tak jsem si šel lehnout, to jsem málem zaspal bus do Tachova, protože na tréninky jezdím do Tachova. No, takže to vždycky jezdím dlouho. Tam jsme měli trénink, kde nás jako bylo hodně málo. Pak jsem čekal na trénink s muži, s mužema... aaa... pak sem jel domů, pak sem šel brzo spát, protože nás čekal v sobotu trénink v Domažkách, protože prostě je to tak daný. Zrovna pořádali druhej koš Domažlice, takže sme museli stávat brzo. Dojeli jsme tak kolem osmý. První jsme hráli Chebem, kterým sme dali pořádně přes zadek 10:0, pak jsme hráli s Plzní. Tam jsme remizovali 5:5. To bylo jako těžký. Pak jsme hráli s Domažlicema, ten zápas sme jako zkonili. Ten zápas jsme prohráli 5:7. Pak sme se vysprchovali, já sem rychle pospíchal na vlak, protože sem jel za babičkou do Prahy. Když sem nastoupil na vlak, tak mě tam hned uchvátil dav Němců, protože ten vlak jel z Mnichova. A oni seděli na mým místě, protože já měl jako rezervaci. A já sem řek prostě takový to: „Endshuldigung“. On na mě koukal jak na debila. A já sem mu říkal: „Ich habe reservation.“ A oni byli strašně opitý, takže se na mě podívali a on mi ukázal, že je za ním volno, tak sem nechtěl dělat problémy a sedl sem si tam, protože měli

vypitých už hodně beden piv. Tak sem si sedl za něj. Dělal tam hroznej bordel, počákal mě pivem, protože byli úplně opitý. Pak tam jela taková ta paní s tím vozíkem s jídlem takovou tou ulicí, no, tak si tam s ní docela dělali srandu. Tak sem to docela poslouchal. Jedním uchem sem, druhým ven. No, já sem si koupil džus, protože sem dostal od mamky love. Pak sem přijel do Prahy, kde sem byl dost vystreslej, protože sem tam dlouho nebyl. Tak sem si hned na Idosu našel všechny možný cesty, jako jak se dostat k babičce. Tak sem nased na tramvaj a jel metrem, asi A, pak sem jel zase tramvají. Chtěl sem jí koupit kytku, protože měla narozky, ale v sobotu v 5 měli všichni zavřeno. No, pak sem přijel, tak sme si s babičkou povídali, a pak jsme se šli projít.